

W obliczu Boga Wszechmogącego i Najświętszej Marii Panny Królowej Polskiej, kładę swe ręce na ten święty Krzyż, znak Męki i Zbawienia, przysięgam być wierny Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, stać nieugięte na straży Jej honoru i o wyzwolenie Jej z niewoli walczyć ze wszystkich sił, aż do ofiary mego życia. Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i rozkazom Naczelnego Wodza oraz wyznaczonemu przezeń Dowódcy Armii Krajowej będę bezwzględnie posłuszny, a tajemnicy niezlomnie dochowam, cokolwiek by mnie spotkać miało.

[Tekst przysięgi żołnierzy AK, zatwierdzony 12 XI 1942 roku przez Naczelnego Wodza.]

Godło państwowe II Rzeczypospolitej z 1927 roku.

Na rozdrożu

P.K.W.N. WPROWADZA NOWE GODŁO

„W Związku Sowieckim znaleźć można załączek każdego europejskiego rządu, a zwłaszcza tych rządów, w których Związek Sowiecki jest zainteresowany geograficznie lub strategicznie”

[Archiwum USA w ZSRR do sekretariatu stowa, 28 IV 1943 r. i in.] K. Komara, Szeregowy system władzy Polska 1943-1946, s. 127

Władysław Raczekiewicz (1885-1947) - prawnik, minister spraw wewnętrznych, wojewoda, marszałek Senatu, prezes Światowego Związku Polaków z Zagranicy. Po kampanii wrześniowej objął na emigracji urząd prezydenta RP. Zmarł w Wielkiej Brytanii.

Okupacja ziem II Rzeczypospolitej przez wojska niemieckie i sowieckie w latach po 1939 r. nie przerwała ciągłości władzy polskiej. Jej przedstawiciele rezydowali najpierw w Paryżu, później w Londynie, skąd kierowali państwem i armią podziemną. Prezydent, Rząd i Wódz Naczelny poprzez przedstawicieli w kraju, wypełniali swe funkcje na całym obszarze Polski, we wszystkich zakresach działalności państwa.

Najwyższą władzę cywilną w Polskim Państwie Podziemnym spełniał Delegat Rządu na Kraj, który w maju 1944 roku uzyskał tytuł wicepremiera. Podlegał mu zakonspirowany aparat administracji cywilnej na wszystkich szczeblach. Kolejnymi Delegatami Rządu na Kraj byli: Cyryl Ratajski (1940-1942), Jan Piekalkiewicz (1942-1943), Jan Stanisław Jankowski (1943-1945), Stefan Korboński (III-VI 1945).

Wobec niemożliwości organizowania wyborów w czasie okupacji funkcję parlamentu pełniły reprezentacje największych stronnictw: Stronnictwa Ludowego, Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronnictwa Narodowego, Stronnictwa Pracy skupione w Politycznym Komitecie Porozumiewawczym, przemianowanym w 1943 roku w Krajową Reprezentację Polityczną a następnie w 1944 roku w Radę Jedności Narodowej. W RJN zasiadali także przedstawiciele mniejszych ugrupowań politycznych, Kościoła katolickiego i ruchów społecznych. 15 marca 1944 roku RJN sformułowała program społeczno-polityczny pt. "O co walczy naród polski". Przewodniczącym RJN był do marca 1945 roku Kazimierz Pużak, następnie Jerzy Braun ze SP. 1 VII 1945 r. RJN wystosowała do narodu Testament Polski Walczącej.

Pomysł stworzenia tajnej organizacji wojskowej do walki z okupantem powstał jeszcze w trakcie trwania walk niemiecko-polskich 1939 roku. 27 września 1939 roku powstała Służba Zwycięstwu Polski. Po zorganizowaniu władz na emigracji Wódz Naczelny Polskich Sił Zbrojnych, a jednocześnie prezes Rady Ministrów generał Władysław Sikorski 13 listopada mianował generała broni Kazimierza Sosnkowskiego Komendantem Głównym Armii Krajowej. W okupowanym kraju działalnością SZP-ZWZ-AK kierowali kolejno komendanci: Michał Tokarzewski-Karaszewicz (1939-1940), Stefan Rowecki (1940-1943), Tadeusz Komorowski (1943-1944), Leopold Okulicki (1944-1945).

Po zerwaniu stosunków dyplomatycznych przez Rosjan w 1943 roku, w planach Józefa Stalina Polska stać się miała jednym z satelickich krajów ZSRR na drodze do stopniowego opanowania Europy i świata. Początkowo jednak zamierzano zachować pozory suwerenności, dlatego Stalin sprzeciwiał się propozycjom przekształcenia Polski w XVII republikę. Agenda podporządkowaną realizacji tego celu był, powstały w III 1943 roku, Związek Patriotów Polskich z Wandą Wasilewską, Alfredem Lampe. Rozpoczęto przygotowywanie kadr, które przejąć miały władzę na wyzwolonych terenach, utworzono siły zbrojne (1 Dywizja im. Tadeusza Kościuszki, 1 Korpus, potem 1 i 2 Armia Ludowego Wojska Polskiego). Kadry stanowili w części Polacy, ale w większości oficerowie Armii Czerwonej "polskiego pochodzenia" lub oddelegowani Rosjanie. Jednocześnie rozpoczęto organizowanie komórek komunistycznych w kraju, przetrzymując przez front Grupy Inicjatywne. W ten sposób powstała Polska Partia Robotnicza (I 1942) i jej siła zbrojna - Gwardia (później Armia) Ludowa. Czołowymi przedstawicielami byli wówczas Marceł Nowotko, Paweł Finder i Władysław Gomułka.

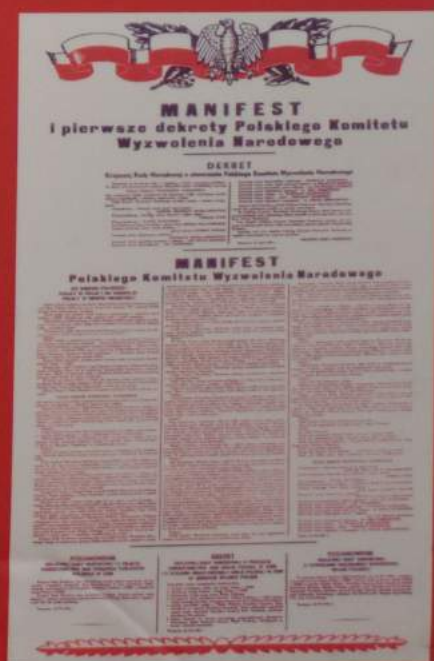
Dla zachowania pozorów legalności i samowładnych inicjatyw w I 1944 roku Stalin utworzył Centralne Biuro Komunistów Polskich, które powołało w Moskwie Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN). Oficjalnie powołany przez Krajową Radę Narodową w Chelmie 22 lipca 1944 roku miał za zadanie przejęcie władzy przez polskich komunistów po zajęciu Polski przez Armię Czerwoną. W Manifestie PKWN "pozbawili samowładnej władzy" legalny Rząd Rzeczypospolitej na Wychodźstwie, ogłaszając siebie jedyną legalną władzą. Komitet opierał swoją działalność na nелеgalnych Radach Narodowych, tworzonych przez KRN oraz tworzył własną administrację. Od początku też rosyjskie służby NKWD, SMERSZ rozpoczęły terror wymierzony przeciw podziemiu niepodległościowemu, w szczególności przeciw żołnierzom AK. Ich działania aktywnie wspierał resort bezpieczeństwa PKWN. W tym okresie komunistki ukrywali przed społeczeństwem swoje prawdziwe zamiary pełnej sowietyzacji Polski, zapowiadając stosunkowo łagodne reformy gospodarcze, zachowanie demokracji i odbudowę kraju.

STALIN Józef Włodzimierzowicz, Wódz, Wódz Związku, 12 IV 1943, dyktando komunistyczny, dyktando ZSRR, wotum zgromadzenia PKWN

Pierwsza strona „Rzeczpospolitej Polskiej” z 1944 roku z tekstem Deklaracji Rady Jedności Narodowej „O co walczy naród polski”.

Pierwsza strona „Rzeczpospolitej PKWN”

Wyniki
służby i działalności bojowej dywizji w 1945-46 r.

W latach 1945-46 jednostki dywizji prowadziły walkę z bandytyzmem na terytorium Polski. W wyniku przeprowadzonych operacji zlikwidowano 201 grup bandyckich, w tym: całkowicie - 85, częściowo - 116.

Zabito przy tym 1475 bandytów.
Oprócz tego jednostki [dywizji] zniszczyły - 872 żołnierzy i oficerów nieprzyjaciela.
Zatrzymano 3570 bandytów z „AK” i „JPA”.

W okresie tym podległe prowadzenia operacji oddziały otrzymały ogółem:

47 329 osób, wśród nich ujęto:	
Agencje wywiadu	30
Agencje kontrowywiadu	150
Zdrójców i sprzedawczyków	1182
Agencje dywersyjne	88
Agencje radiotelegrafistów	2
Agencje terytorialne	20
Terrorystów „AK”	70
Bandytów kryminalnych	302
Członków „JPA”	45
Rezydentów kontrowywiadu	2
Policiantów i członków oddziałów łącznych	197
Decentów „ACZ”	1659
Decentów WP	487
Członków „NSDAP”	1033
Członków niemieckich partii narodowych	962
Członków komitetu terytorialnego	3
Członków „Niem”	16
Żołnierzy „TODT”	291
Urzędników armii nieprzyjaciela	239
Maruderów	307
Żołnierzy i oficerów nieprzyjaciela	914

W okresie 1945-46 r. podległe prowadzenia operacji, oddziały zdobyły ogółem 7012 sztuk broni, w tym:

zorganizanej	507
autonometrycznej	~ 981
Nasze straty:	
Zabitych	~ 177 os.
Rannych	~ 133 os.

Raport o działalności Zbiorczej Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD na terenie Polski z XI 1946 r.

Nowa okupacja

Iwan Sierow - odpowiedzialny za likwidację AK na Wileńszczyźnie, później za budowę aparatu bezpieczeństwa w Polsce.

Pomnik upamiętniający miejsce, w którym mieścił się obóz NKWD w Krzęstlinie. Ze zbiorów T. Swata

Wiktor Dygas, "Wiktor" ur. 28 VII 1930 r. w Tolarach Kluska. Na tajnych kompletach ukończył w czasie wojny szkołę podstawową. Rodzice podczas okupacji zostali wywiezieni na roboty do Rzeszy. Współpracował z placówką AK w rodzinnym Lyskowie w Obwodzie Wolkowskim (Inspektorat Grodzieński Okręgu Białostockiego AK), przeprowadzał przez zieloną granicę uchodźców do Polski z sowieckiej Białorusi. 15 VII 1944 r. przeżył razem z bratem Ludwikiem egzekucję NKWD w miejscowości Hajki, w której zginęły dwie jego siostry.

W 1946 r. wyjechał do Łodzi. Pod koniec lat czterdziestych przystąpił do konspiracyjnej organizacji "Młoda Polska". Aresztowany 27 V 1950 r., skazany 13 X 1950 r. przez WSR w Łodzi na dwanaście lat więzienia. Zwolniony w 1953 r. na mocy amnestii. Postanowieniem SW w Łodzi z 1991 r. unieważniono wyrok łódzkiego WSR z 1950 r.

Po wyjściu na wolność wrócił do Łodzi, ukończył studia w Bydgoszczy i Poznaniu, uzyskując tytuł inżyniera mechanika. Członek Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego - Związku Więźniów Politycznych Skazanych na Karę Śmierci w Okresie Reżimu Komunistycznego. Odznaczony brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

15 lipca 1944 r. zostałem aresztowany przez Rosjan. Zatrzymano mnie razem z kpt. Kowalewiczem. Oprócz nas było jeszcze ok. dziesięć osób, m.in. moje siostry: Maria i Teresa Dygas, mój brat - Ludwik, żona Kowalewicza, pani Dzieciolowska lub Dziecielowka. Aresztowano nas w miejscowości Hajki położonej ok. półtora km od Lyskowa, tam też zostaliśmy na miejscu osądzeni i skazani na karę śmierci przez rozstrzelanie. Wyrok miał być wykonany natychmiast. Sądziło nas czterech Rosjan: dwóch w mundurach, pozostali po cywilnemu. Przypuszczam, że była to grupa specjalna NKWD, która miała przeprowadzać "czystki" na zajętych terenach. Dążyli do tego, abyśmy nie rozpoznali kim są. "Rozprawa" była krótka, odbyła się w przypadkowo wybranym domu, gdzie nas zgromadzono. W uzasadnieniu wyroku usłyszeliśmy, że skazano nas za wrogą działalność przeciwko Związkowi Radzieckiemu. Pluton egzekucyjny już czekał, aby na miejscu dokonać egzekucji. Po odczytaniu wyroku - po rosyjsku - ustawili nas wszystkich w rzędzie. Ja stałem trzeci od lewej, natomiast mój brat Ludwik obok drzwi wejściowych. Widząc co się dzieje, doskoczył do drzwi i uciekł. Rosjanie pobiegli za nim i strzelali, ale nie udało się im go schwycić. Być może dzięki jego ucieczce udało mi się przeżyć. Egzekucja była przeprowadzona pośpiesznie, bowiem żołnierze chcieli wznówić pościg za Ludwikiem. Po oddaniu salwy nie sprawdzili, czy zabili wszystkich. Mieli zamiar jeszcze później wrócić i dobić rannych. Podczas egzekucji ustawiłem się w taki sposób, że zostałem jedynie ranny w nogi. Kiedy Rosjanie pobiegli za moim bratem, wydstałem się stamtąd i uciekłem w przeciwną stronę. W ten sposób przeżyłem egzekucję. Ze wspomnień Wiktora Dygasa.

Pomnik upamiętniający miejsce, w którym mieścił się obóz NKWD w Rembertowie. Ze zbiorów T. Swata

Na drodze do przejęcia pełnej władzy przez komunistów stały: ustalenia konferencji w Jałcie, zobowiązujące komunistów i ich sojuszników do utworzenia wspólnego z innymi siłami politycznymi w kraju i na emigracji, Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (stało się to 28 VI 1945 r.), zobowiązanie przeprowadzenia demokratycznych wyborów parlamentarnych, a także działalność opozycji politycznej, historycznych stronnictw politycznych oraz podziemia zbrojnego, dochowującego wierności legalnym władzom na wychodźstwie. W III 1945 roku aresztowano, zaproszonych na rozmowy, przedstawicieli Polskiego Państwa Podziemnego. Ich proces (tzw. "proces szesnastu"), rozpoczął się w momencie rozpoczęcia w Moskwie rozmów o utworzeniu rządu koalicyjnego. Przedstawiciele legalnych władz polskich zostali skazani na kary więzienia od 15 lat do kilku miesięcy. Przy wsparciu sowieckich służb specjalnych (NKWD, Smiersz) polskie organa bezpieczeństwa, MO, wojsko i jednostki Korpusu Bezpieczeństwa podjęły walkę z pozostającymi w konspiracji środowiskami politycznymi, członkami Zrzeszenia "Wolność i Niezawisłość", oddziałami zbrojnymi poakowskimi oraz strukturami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego i Narodowych Sił Zbrojnych.

Wronawca 4 VII 53 r.
207
Prześwietlenie
Amunicji od Woj. Urzędu
Boj. Puhl. u Herrmannia 5000 zł
(poc. 4000 zł) z res. paucie
u Likwidacji bandy „Pompyka”
Woj. i Mil. 50
1000 zł. Kasnowia
19-08-53
Jan
N - 30

Po zakończeniu działań wojennych podporządkowana komunistom Krajowa Rada Narodowa, uzurpujająca sobie prawa parlamentu zezwoliła na działalność tylko niektórych ugrupowań politycznych. Obok Polskiej Partii Robotniczej i stronnictw przez nią kontrolowanych (PPS, SL, SD), działały legalnie pozostające w opozycji i szkykanowane przez resort bezpieczeństwa: Stronnictwo Pracy Karola Popiela i Polskie Stronnictwo Ludowe, na czele którego, po śmierci Wincentego Witosa, stanął Stanisław Mikołajczyk. Celem komunistów stało się uzależnienie działających partii politycznych. Wobec działaczy szczególnie aktywnie występujących przeciwko komunistom stosowano aresztowania, oskarżano ich o pospolite przestępstwa, o współpracę w czasie wojny z hitlerowcami, skrycie mordowano. Utrudniano rozwijanie sieci terytorialnej. W obrębie PSL, PPS i SP działalność rozłamową prowadziły grupy sterowane przez komunistów (Niecko i Wycech w PSL).

Władze nie zezwoliły na działalność Stronnictwa Narodowego, oskarżając jego działaczy o faszyzację polskiego życia przed wojną, a także na ujawnienie się niezależnej partii socjalistycznej z Zygmuntem Żuławskim na czele.

W VI 1946 roku odbyło się referendum ludowe, dotyczące spraw ustrojowych. Referendum miało mieć wydźwięk propagandowy, ukazujący poparcie społeczeństwa dla zmian zachodzących w Polsce pod rządami komunistów. Jego wyniki zostały sfałszowane. 19 I 1947 roku odbyły się wybory do parlamentu, w których po jednej stronie stanęli komuniści z PPR, PPS, SL i SD (zgrupowane w Bloku Demokratycznym) a po drugiej stronie PSL, SP. Podobnie jak referendum, wybory odbywały się pod całkowitą kontrolą komunistów i zostały sfałszowane. Po wyborach komuniści zakończyli eliminację wszelkich ośrodków niezależności, zarówno w ramach opozycji jak i wśród dotychczasowych sojuszników z PPS. Po połączeniu stronnictw ludowych (PSL i SL) w Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, inteligentkich (SP i SD) w Stronnictwo Demokratyczne oraz robotniczych (PPR i PPS) w Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą, powstał układ polityczny, który przetrwał do końca rządów komunistów w 1989 roku.

Stanisław Mikołajczyk (1902-1966), działacz ludowy. Przed wojną poseł na sejm, wiceprezes Stronnictwa Ludowego. Po kampanii wrzeźniowej na emigracji. Po śmierci Sikorskiego premier rządu, którym kierował do XI 1944 roku. Wicepremier i minister rolnictwa Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Po śmierci W. Witosa przez PSL, zagrożony aresztowaniem wyjechał z kraju w X 1947 roku. Prowadził aktywną działalność na emigracji, zmarł w Waszyngtonie, a jego prochy w 2000 roku zostały sprowadzone do kraju.

Karol Popiel (1887-1977), prawnik, polityk, publicysta, Żołnierz Legionów, poseł na Sejm. Sądzony w procesie brzeskim, od 1937 roku przez Stronnictwo Pracy. Po klęsce wrześniowej na emigracji w rządach W. Sikorskiego i S. Mikołajczyka. W 1945 roku wrócił do kraju, reaktywował Stronnictwo Pracy, ale represjonowany przez władze komunistyczne wyjechał z Polski w X 1947 r.

Członkowie grupy zbrojnej NZW Wacława Grabowskiego, ps. Puszczyk, zastrzeleni przez funkcjonariuszy UB i żołnierzy KBW we wsi Niedziałki pow. Mława 5 lipca 1953 roku. O pobytku grupy w wiosce doniósł na UB jeden z gospodarzy, który w nagrodę otrzymał 5.000 złotych. AIPN

Plakat propagandowy przed wyborami styczniowymi (1947 r.).

Jan Stanisław Jankowski (1882-1953) - żołnierz Legionów, minister, poseł na sejm. Związany ze Stronnictwem Pracy, po aresztowaniu J. Piekalkiewicza Delegat Rządu RP na Kraj. Uczestnik powstania warszawskiego, aresztowany w III 1943 roku, w „procesie szesnastu” skazany na 8 lat więzienia. Zmarł w więzieniu we Włodzimierzu nad Kłajmą.

Leon Dżubecki (1904-1948), "Leon", "Profesor", "Sewer", polonista, nauczyciel gimnazjalny, członek SN. W 1939 r. walczył w obronie stolicy, w konspiracji w SN "Kwadrat" i w Narodowej Organizacji Wojskowej (NOW). Aresztowany przez Niemców, więziony w Majdanku i Buchenwaldzie. Po powrocie do kraju należał do Komitetu Legalizacyjnego SN. Po serii aresztowań członków KL SN, przeszedł do konspiracji. Członek prezydium ZG SN, następnie przewodniczący. Aresztowany 13 XII 1946 r. i skazany przez WSR na karę dożywotniego więzienia. Zmarł 24 VI 1948 r. w więzieniu mokotowskim. Pochowany na cmentarzu bródnowskim.

19 I 1945 r. gen. Leopold Okulicki ps. "Niedźwiadek" podjął decyzję o rozwiązaniu odzwyczajonych podczas akcji "Burza" Sił Zbrojnych w Kraju. Jednocześnie w drugim, tajnym rozkazie polecił zachować ściśle zakompirowane sztaby, siatki łączności, ukryte archiwa i zabezpieczyć magazyny broni. Wkrótce wydane zostały nowe rozkazy nakazujące tworzyć ściśle zakompirowane siatki, mające prowadzić walkę przeciw nowej, sowieckiej okupacji kraju. Po demobilizowanej z dużymi trudnościami tzw. Armii Krajowej w Likwidacji i szczytowej szałce organizacji "Nie" ("Niepodległość"), poprzedniczką ideową i organizacyjną Zrzeszenia WiN była Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj. 1 VII 1945 r. wychodzący z konspiracji podziemny parlament - Rada Jedności Narodowej, wydała "Odezwę do narodu polskiego i narodów sprzymierzonych" oraz "Testament Polski Walczącej". W odezwie przypomniano społeczeństwu podstawowe postulaty Polski Podziemnej sformułowane w deklaracji Krajowej Reprezentacji Politycznej z 15 III 1943 r.: odzyskanie niepodległości i suwerenności państwowej, przywrócenie swobód demokratycznych, przeprowadzenie reform gospodarczych, przesunięcie granic na zachód, niernaruszalność ziem wschodnich, sojusz z demokratycznymi państwami Zachodu, dobre i równorzędne stosunki z ZSRR.

W "Testamencie..." przywódcy polityczni zawarli między innymi następujące postulaty:

1. Opuszczenie terytorium Polski przez wojska sowieckie oraz przez rosyjską polską polityczną.
 2. Zaprzestanie prześladowań politycznych, którego dowodem będzie: zwolnienie skazanych i uwolnienie w procesie moskiewskim, amnestia dla więźniów politycznych oraz dla wszystkich żołnierzy AK i dla tzw. oddziałów leśnych, powrót Polaków wywiezionych w głąb Rosji i likwidacja obozów koncentracyjnych przypominających smutną pamięć metody totalizmu niemieckiego, zniesienie systemu politycznego znajdującego wyraz w ustawieniu tzw. Min [interwa] Bezpieczeństwa [Publicznego].
 3. Zjednoczenie i uniezależnienie Armii Polskiej przez: spójnienie korpusu oficerskiego w armii gen. [Michała] Roli-Zymierskiego, honorowy powrót z bronią wojsk polskich z zagranicy, połączenie w jedną całość i na równych prawach armii z zagranicy oraz b. Armii Krajowej z armią gen. Zymierskiego.
 4. Zaprzestanie dewantacji gospodarczej kraju przez [sowieckie] władze okupacyjne.
 5. Dopuszczenie wszystkich polskich stronnictw demokratycznych do wyboru w wyborach pięciopartydotnikowych.
 6. Oparcie powszechnego demokratycznego nauczania i wychowania na zasadach moralnych i duchowych dorożek cywilizacji zachodniej i naszego kraju.
- Nowa wojna zadalałaby nam straszne rany narodowi polskiemu, że pragnieniem wszystkich Polaków jest porozumienie polsko-rosyjskie oraz między Anglią, Ameryką i Rosją na drodze pokojowej.
- Naród polski jest członkiem wielkiej rodziny narodów środkowoeuropejskich, a w szczególności zachodniostowiańskich, z którymi związany jest przez swe położenie geopolityczne i przeszłość historyczną i pragnie wejść z nimi w najściślejszą wspólnotę polityczną, gospodarczą i kulturalną.

Zrzeszenie WiN (wł. Ruch Oporu Bez Wojny i Dywersji "Wolność i Niezawisłość") stało się ostatnią formą organizacyjną podziemnego ruchu niepodległościowego wywodzącego się z szeregów Armii Krajowej. Organizacja została utworzona po konsultacjach terenowych 2 IX 1945 r. Inicjatorami jej powołania byli wyżsi oficerowie Komendy Głównej AK i komendanci obszarów. Planowano stworzyć szeroki, zakompirowany ruch opozycyjny, zmierzający do przeprowadzenia wyborów do Sejmu Ustawodawczego. W okresie lat 1945-1947/1948 Zrzeszeniem kierowały kolejne Zarządy Główne na czele z prezesami: płk Janem Rzepcekim, płk Franciszkiem Niepokólczyckim, płk Wincentym Kwiecińskim, mjr Łukaszem Cieplińskim. Były one stopniowo rozpracowywane i rozbijane przez funkcjonariuszy UB. Na statut Zrzeszenia złożyły się "Regulamin" i "Wytyczne ideowe". Jako podstawowe narzędzia walki służące do osiągnięcia swoich celów politycznych, sprecyzowanych w dwóch powyższych dokumentach (demokratyczna, zreformowana, niepodległa Polska z suwerennym rządem bez obcych wojsk i obcych służb bezpieczeństwa) kadra kierownicza WiN uważała propagandę niepodległościową i informację z elementami wywiadu i kontrwywiadu oraz jak najszerze uświadamianie społeczeństwa o zagrożeniach wynikających z wprowadzanej siłą systemu komunistycznego. Celem Zrzeszenia - czytamy w regulaminie - jest wywalczenie wprowadzenia w Polsce w życie zasad demokracji w zachodnio-europejskim znaczeniu tego określenia. Pierwszym krokiem do osiągnięcia celu zasadniczego jest wywalczenie przeprowadzenia uczciwych demokratycznych wyborów powszechnych do nowego sejmu ustawodawczego.

Jednym z najważniejszych dokumentów ideowych Zrzeszenia stała się deklaracja zatytułowana "O wolność obywatela i niezawisłość państwa", zatwierdzona 9 IX 1945. We wstępie autorzy deklaracji przypominali swoje korzenie. Pisali oni: *Przez 5 lat walczyła Polska Podziemna - trzon Narodu - o pełną wolność i niezawisłość opierając się wyniszczającej okupacji niemieckiej. Zbrojne ramię Polskiego Państwa Podziemnego - Armia Krajowa - w walce tej szczególnie dotkliwie poniosła ofiary, ofiary które duchowych jej spadkobierców zobowiązują do dalszej uporczywej walki nad realizacją ideału, który przyświecał naszym poległym towarzyszom broni. Światy rok zwycięstwa wojennej przyniósł nam uwolnienie z nienawistnego niemieckiego jarzma i wprowadził wielkie zmiany w międzynarodowym położeniu Polski i w jej stanie wewnętrznym, ale wytworzone przez nie warunki życia obywatela polskiego dalekie są od tego obrazu, który mieli przed oczyma ginący żołnierze Polski Podziemnej. Wierni jej testamentowi podejmujemy polityczną walkę o jego urzeczywistnienie. Naszą jest wina, że podstawowe prawo wolnego obywatela w demokratycznym państwie - prawo zrzeszenia się - musimy realizować w postaci tajnej. W polityce zagranicznej przyszłego, niepodległego państwa polskiego, postulowano stosowanie zasad partnerstwa, demokracji i poszanowania praw człowieka. Uważano za konieczne nawiązanie równorzędnych i dobrych stosunków ze Związkiem Sowieckim, konieczność utrzymania równowagi europejskiej i zawieranie sojuszy z demokracjami Zachodu. Sugerowano szybką likwidację rządu RP na uchodźstwie, powołanie suwerennej i demokratycznie wybranej władzy w kraju oraz powrót do Polski obywateli pozostających na obczyźnie.*

Leopold Okulicki (1898-1946), ps. Kobra, Kula, Niedźwiadek, Termit, generał. Po upadku powstania warszawskiego objął obowiązki komendanta AK. W "procesie szesnastu" skazany na 10 lat więzienia, zmarł w więzieniu na Lubiance.

Adam Władysław Doboszyński (1904-1949), nazwisko konspiracyjne Władysław Wicek, pisarz, publicysta, działacz narodowy. Od 1933 roku w Stronnictwie Narodowym, był ranny w kampanii wrześniowej. Do zakończenia wojny przebywał na emigracji. W 1946 roku wrócił do Polski i występował pod nazwiskiem Władysław Wicek. Po dwuletnim, ciężkim śledztwie został skazany na karę śmierci. Miejsce pochówku nieznane.

Oddziały Brygady Świętokrzyskiej NSZ. AIPN

Wierni przysiędze

Oddziały partyzanckie. W latach 1944-1947/48 działały w kraju formacje partyzanckie prowadzące walkę z siłami reżimu komunistycznego. Wymienić należy tutaj przede wszystkim Wielkopolską Samodzielną Grupę Operacyjną "Warta" ppłk. Andrzeja Rzewuskiego "Hańczy" (woj. poznańskie), Okręg Wileński AK mjr. Antoniego Olechnowicza "Pohoreckiego" wraz z podległymi mu szwadronami Brygad Wileńskich (woj. olsztyńskie, gdańskie, szczecińskie, wrocławskie, katowickie, łódzkie), zgrupowanie partyzanckie por. Józefa Kurasia "Ognia" (Podhale), Konspiracyjne Wojsko Polskie kpt. Stanisława Sojczyńskiego "Warszyca" (woj. łódzkie i tereny Częstochowskiego) zgrupowanie partyzanckie Obszaru Lwowskiego kryptonim "Warta" (woj. rzeszowskie) i liczne lokalne oddziały partyzanckie NZW i NSZ (Brygada Świętokrzyska NSZ). Do oddziałów leśnych dołączały w tym okresie również liczne grupy (niekiedy całe pododdziały) dezerterskie z "ludowego" WP. Na Lubelszczyźnie i Rzeszowszczyźnie operowały oddziały Ukraińskiej Powstańczej Armii walczącej wówczas głównie z jednostkami sił reżimowych i jego współpracownikami. Część polskich formacji partyzanckich odmówiła uznania zwierzchnictwa WiN i przeprowadzenia demobilizacji. Komunistyczny terror był jednym z głównych czynników warunkujących powstawanie oddziałów partyzanckich. Obraz sytuacji żołnierzy AK i ludności (szczególnie wiejskiej), jaki docierał wówczas do lokalnych dowódców konspiracji poakowskiej, był tragiczny. W podziemnym piśmie "Wytrwamy" z maja 1945 roku pisano: *Po krwawych zmaganiach z Niemcami przyzwany nowy rok terronu i gwałtu. W całym kraju rządzi przemoc. Lista ostatnich wypadków to nowy dowód terronu NKWD. Tak, więc w powiecie lubartowskim przeprowadzono pacyfikację, strzelając wiele osób na miejscu i bombardując lasy. W Zamojszczyźnie stał się krwawy terror. W Radeckim zabrano 27 osób, zabito 3. W Zwierzynicy zabrano 45 osób, zabito 8. W Labuniach zabrano 40, zabito 9. W Tuszyńcu zabrano 23, w Sulowie zabrano 64, zabito 3. Więzienia są przepełnione. NKWD przeniosło się już z terenów zachodnich do Lublina. Stworzono szereg nowych obozów koncentracyjnych, w których 90% stanowią Polacy. Obozy te znajdują się w Skrobowie w Rembertowie pod Warszawą, w Mysłenicach, w Sikawie k. Łodzi (...). Sowieci wywożą z kraju wszelkie maszyny i urządzenia techniczne. Konfiskata kapitałów, po wymianie każdemu tylko 500 zł. Szacuje się, że w roku 1945 w konspiracji i oddziałach partyzanckich WiN przebywało ok. 30 tys. ludzi. W latach 1946-1947 siły reżimowe przeprowadziły wielkie operacje pacyfikacyjne likwidując większe oddziały partyzanckie. W latach następnych walczyli już tylko epigoni.*

Ruch Narodowy. W latach 1945-1947 łączność władz polskich na uchodźstwie z krajem była podtrzymywana przez resort spraw wewnętrznych, którym kierowali działacze Stronnictwa Narodowego (Zygmunt Berezowski). Emisariusze MSW, w tym głównie Edward Sojka z SN, utworzyli w 1946 r. sieć Delegatur rządów RP na uchodźstwie w większych miastach Polski. Na ich czele stali w większości działacze SN pozostający w konspiracji. W podziemiu działały także struktury Stronnictwa, centralne i lokalne. Na czele Prezydium ZG SN stali w tym okresie m.in. ks. Władysław Matus, Leon Dziubecki, Tadeusz Maciński i Włodzimierz Marszewski. Temu ostatniemu podlegały także struktury Narodowego Zjednoczenia Wojskowego i jego oddziały zbrojne. Większość działaczy SN została aresztowana przez UB przed wyborami ze stycznia 1947 r., kolejni zaś w połowie 1947 r. w związku z przybyciem do kraju Adama Doboszyńskiego i aresztowaniem emisariusza Mariana Pajdaka.

Najważniejszymi organizacjami podziemnymi, podległymi ZG SN były: Komitet Ziemi Wschodnich, Komitet Ziemi Zachodnich, Młodzież Wszechpolska. Z inicjatywy W. Marszewskiego w 1946 r. powołano także podziemną reprezentację środowisk niepodległościowych, do której należał m.in. delegat ZG WiN, pod nazwą: Komitet Porozumiewawczy Organizacji Politycznych Polski Podziemnej.

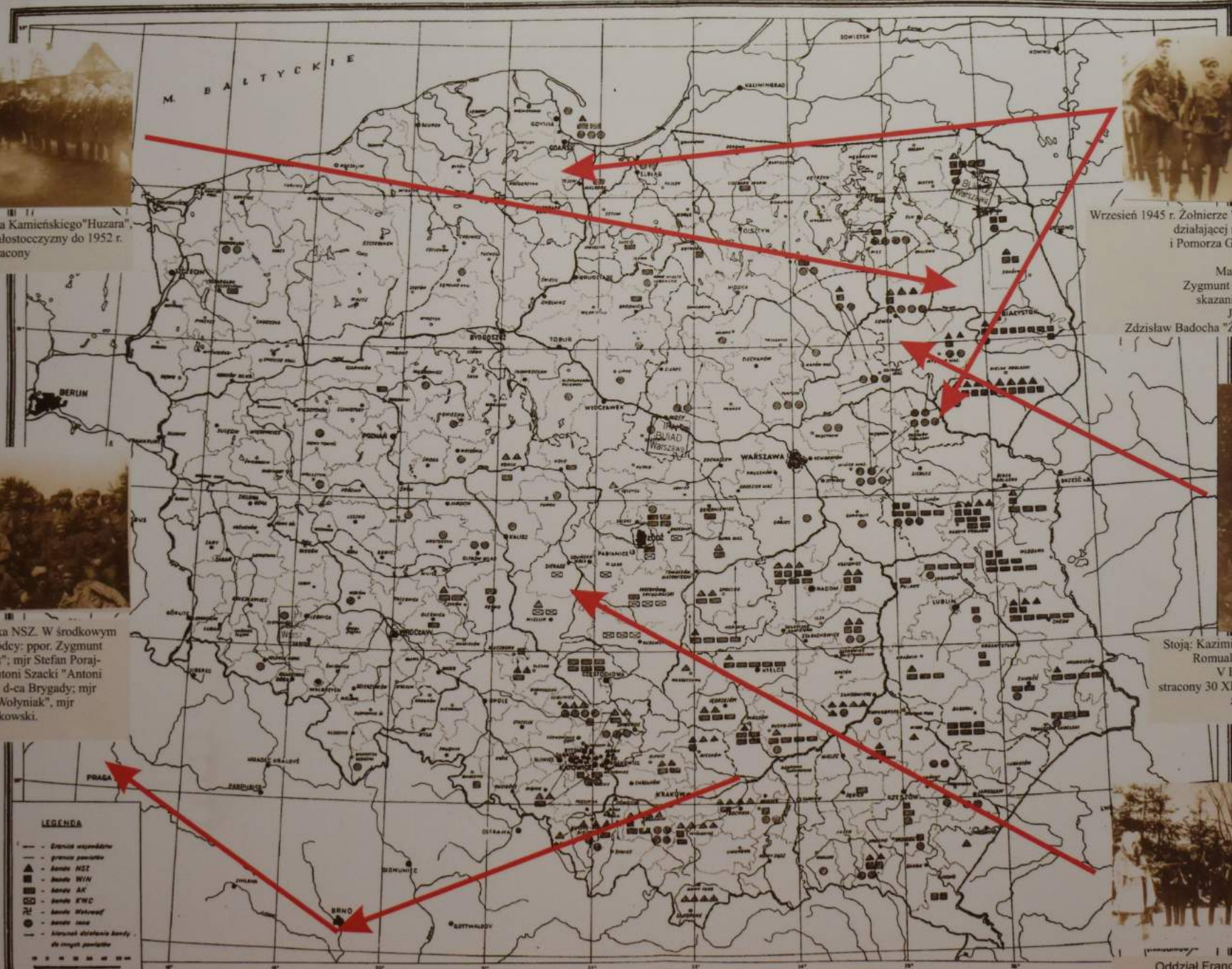
Po wymarszu Brygady Świętokrzyskiej do Czech, a następnie do strefy amerykańskiej w Niemczech, w kraju od wiosny 1945 r. odtwarzano struktury polityczne i oddziały wojskowe Narodowych Sił Zbrojnych, w tym Pogotowie Akcji Specjalnej. Pierwszym emisariuszem środowiska Brygady, z Regensburga do kraju, był Jerzy Kozarzewski "Konrad", żołnierz i poeta, aresztowany wczesną jesienią 1945 r. i skazany na karę śmierci, ułaskawiony dzięki wstawiennictwu Juliana Tuwima. W Wielkopolsce struktury NSZ występowały m.in. pod nazwą Armia Polska (Leszek Prorok, Edward Kennitz). Aresztowania przywódców politycznych NSZ następowały od lata do jesieni 1945 r. (Michał Ostromecki, Maria Kobierzycka, Tomasz Wolfram, Antoni Symonowicz i in.). Ostatnim Komendantem NSZ był płk Stanisław Kasznica, aresztowany w 1947 r. i skazany na karę śmierci wraz z Lechem Neymanem.

Oddział kpt. Kazimierza Kamińskiego "Huzara", walczący na terenie Białostoczczyzny do 1952 r. K. Kamiński został stracony w Warszawie w 1953 r.

Brygada Świętokrzyska NSZ. W środkowym rzędzie od lewej dowódcy: ppor. Zygmunt Borowiecki "Zygmunt"; mjr Stefan Poraj-Marcinkowski; plk Antoni Szacki "Antoni Dąbrowski - Bohun" - d-ca Brygady; mjr Walerian Milczarek "Wołyński"; mjr Niedzielski; kpt. Bujakowski. AIPN

LEGENDA

- granica województwa
- granica państwa
- ▲ Armia NSZ
- Armia WiN
- Armia AK
- Armia FWC
- ⊕ Armia Włocławek
- Armia Inna
- kierunek działania bandy do miejsc powstania

Mapa przygotowana przez funkcjonariuszy MSW, 1958 r. (AIPN)
 NSZ - Narodowe Siły Zbrojne
 WiN - Wolność i Niezawisłość
 AK - Armia Krajowa
 KWC (winno być KWP) - Konspiracyjne Wojsko Polskie

Wrzesień 1945 r. Żołnierze V Brygady Wileńskiej AK, działającej na terenie Białostoczczyzny i Pomorza Gdańskiego. Stoją od lewej: Henryk Wieliczko "Lufa", Marian Pluciński "Mściśław", Zygmunt Szendzielorz "Łupaszka" - skazani na karę śmierci i straceni; Jerzy Lejkowski "Szpagat", Zdzisław Badocha "Żelazny" - polegli w walce.

Stoją: Kazimierz Chmielowski "Rekin", Romuald Rajs "Bury" żołnierze III, V Brygady Wileńskiej, NSZ, straconi 30 XII 1949 roku. Chmielowski został stracony w IV 1950, Rajs 30 XII 1949 roku.

Oddział Franciszka Olszówki "Otta", operujący na terenie województw łódzkiego, poznańskiego i wrocławskiego. Olszówka zginął podczas okrążenia siły bezpieczeństwa w II 1946 roku.

Na terenie Polski w okresie 1944-1947 zwalczaniem polskiego podziemia zbrojnego zajmowały się także radzieckie wojska wewnętrzne (NKWD, Smiersz), które dokonywały aresztowań działaczy polskiego państwa podziemnego.

Podczas tworzenia polskich organów bezpieczeństwa na terenie ZSRR (Kujbyszew), w jej strukturach znalazło się wiele osób narodowości rosyjskiej, białoruskiej, ukraińskiej a także pochodzenia żydowskiego, pełniących później najwyższe funkcje w późniejszym Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego.

Poza służbą bezpieczeństwa niepolscy komuniści zatrudnieni byli także jako doradcy w wojsku, prokuraturze, sądownictwie wojskowym. Funkcjonariusze ci nadzorowali wprowadzanie w Polsce systemu komunistycznego. Przygłębno do nich określenie "Pętających obowiązki Polaka" (POP). Najbardziej znaną postacią był marszałek Polski Konstanty Rokossowski. Oficerowie ci pisali częste listy z prośbą o odesłanie ich do Ojczyzny, większość z nich wróciła do ZSRR do końca 1956 roku.

Wierne „polskie” służby

Gryzbowski Faustyn
Dyrektor Departamentu Ochrony Rzeczy i Departamentu VIII MBP

Rubinowicz Leon (Lejba)
Dyrektor Departamentu II i Departamentu Ochrony Rzeczy MBP

Piasecki Henryk (Pessej Israel-Chaim)
Z-ca Dyrektora Biura Specjalnego Departamentu X MBP, Dyrektor Departamentu Kadry i Kadrystyki MBP

Szarek Feliks
Dyrektor Departamentu I Leczności MBP, powrócił do ZSRR

Świątkowski Wilhelm
Prokurator Wojskowy Prokuratury Okręgowej Nr III w Poznaniu, Prokurator Prokuratury Marynarki Wojennej, Prezes Najwyższego Sądu Wojskowego, powrócił do ZSRR

Barabaszewicz Aleksander
Z-ca Dyrektora Departamentu Legacji MBP

Bauman Mieczysław (Majken)
Naczelnik Wydziału X Departamentu IV MBP, Wydział V Departamentu IX MBP i Wydział V Departamentu IX MBP

Brandt Zygmunt
Dyrektor Biura Prasowego Resortu Bezpieczeństwa Publicznego i Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, wrócił do Izraela

Krzyżak Ryszard
Dyrektor Departamentu IV, Szkoła, VII, II MBP, wrócił do Izraela

Mielkowski Mieczysław (Hilfenowski Majken)
Wiceminister Bezpieczeństwa Publicznego

Kamiński Józef
Z-ca Dyrektora Departamentu Szkolenia MBP, powrócił do ZSRR

Książek Jan
Dyrektor Departamentu Finansowego MBP, powrócił do ZSRR

Trochimowicz Bronisław
Dyrektor Departamentu Gospodarczego MBP, powrócił do ZSRR

Gajewski Adam
Dyrektor Departamentu I MBP, powrócił do ZSRR

Wójcisz Wacław
Z-ca Dyrektora Biura Wojskowego MBP, powrócił do ZSRR

Łachowski Mikołaj
Z-ca Dyrektora Departamentu Ochrony Rzeczy MBP, powrócił do ZSRR

Orzechowski Zdzisław
Naczelnik Wydziału I i II Departamentu Legacji MBP, powrócił do ZSRR

Piskarski Stefan
Szef Sądu II Armii Wojska Polskiego, Szef Wojskowego Sądu Okręgowego Nr IV we Wrocławiu, powrócił do ZSRR

Fink Marek (Finkenberg Mark)
Z-ca Dyrektora Departamentu VII i MBP

Mieczar Mieczysław (Diemko Mieczysław)
Pomocnik Ministra Bezpieczeństwa ds. Operacyjnych

Jurczewski Romuald
Z-ca Dyrektora Departamentu Personalnego MBP, powrócił do ZSRR

Sądziński Jan
Dyrektor Departamentu I MBP, powrócił do ZSRR

Piwrowski Bronisław
Komendant Komandosów MBP, powrócił do ZSRR

Anzelmowicz Leonwid
Prokurator Prokuratury Marynarki Wojennej, Prokurator Sądowej Prokuratury Okręgowej Nr V, powrócił do ZSRR

Nikołajew Aleksander
Dyrektor Departamentu III MBP, powrócił do ZSRR

Cysler Władysław
Dyrektor Departamentu Techniki Operacyjnej MBP, powrócił do ZSRR

Łachowski Antoni (Antoni)
Prokurator Wojskowy Prokuratury Okręgowej Nr IV we Wrocławiu, Prokurator Najwyższej Prokuratury Wojskowej, powrócił do ZSRR

Szpilki Ludwik
Dyrektor Departamentu I MBP i Dyrektor Departamentu Ochrony Rzeczy MBP, powrócił do ZSRR

Brystygierowa Julia (Lana)
Dyrektor Departamentu V III MBP

Kraskowski Konstanty
Szef Wojskowego Sądu Okręgowego Nr I w Warszawie, Z-ca Naczelnego Prokuratora Wojskowego, Szef Wojskowego Sądu Okręgowego PKP, Szef Wojskowego Sądu Marynarki Wojennej, powrócił do ZSRR

Rodziewicz Antoni
Z-ca Dyrektora Departamentu Legacji MBP, powrócił do ZSRR

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Pierwotnie jako Resort BP w ramach PKWN, od 31 grudnia 1944 roku po przemianowaniu PKWN w Rząd Tymczasowy, jako Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Na jego czele od początku stał Stanisław Radkiewicz. Koncepcję organizacji MBP przygotowywano w oparciu o wzory sowieckie, kadry resortu szkolone były w ZSRR (szkoła NKWD w Kujbyszewie). Tworzenie struktur bezpieczeństwa rozpoczęło wkrótce po wkroczeniu na teren Polski "lubelskiej", a pierwszy Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego rozpoczął działalność na początku sierpnia 1944 roku w Lublinie. Rozpoczęto tworzenie powiatowych i miejskich urzędów bezpieczeństwa. MBP istniało do grudnia 1954 roku, kiedy powstało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego przy Radzie Ministrów. W terenie odpowiednikami Komitetu były wojewódzkie i powiatowe Urzędy ds. BP oraz Powiatowe Delegatury BP. Komitet uległ likwidacji w listopadzie 1956 roku, a całość spraw związanych z ochroną ustroju i bezpieczeństwa powierzono ministrowi spraw wewnętrznych. Pion SB wszedł w strukturę wojewódzkich i powiatowych komend MO. Działania aparatu bezpieczeństwa wymierzone były w przedstawicieli większości środowisk i grup społecznych. Funkcjonariusze UB zbierali informacje na temat wszelkich form oporu, zagrożeniach poprzez sieć informatorów, agentów, kontrolę korespondencji, obserwację, aresztowania, rozmowy profilaktyczne, przesłuchania. Dopuszczano się skrytybójczych mordów, a szczególnie złą sławą okrył się pion śledczy aparatu bezpieczeństwa, który dla uzyskania zeznań często stosował tortury psychiczne i cielesne, pomimo, że stosowanie przymusu fizycznego formalnie było zabronione.

Gen. Stanisław Radkiewicz

Milleja Obywatelska powołana została dekretem Dekretu PKWN z 7. X 1944 roku w miejsce zlikwidowanej Policji Państwowej. Egzistencje tej formacji rozpoczęło się już w sierpniu 1944 roku. Miała stać się "zbrojnym organem porządku publicznego", została zorganizowana na szczeblu formacji wojskowej i podporządkowana Ministrowi Bezpieczeństwa Publicznego. Jej zadaniem była ochrona bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, dochodzenie i ściganie przestępstw oraz wykonywanie zleceń władz administracyjnych, sądów i prokuratury w zakresie przewidzianym prawem. Na czele MO stanął Franciszek Jóźwiak. W 1944 roku szereg MO liczyły 13 tysięcy, a w 1947 już ponad 47 tysięcy funkcjonariuszy. Głównym zadaniem MO po wojnie było "utrwalanie władzy ludowej": zwalczanie zbrojnego podziemia, rozbijanie ludności, zabezpieczanie mienia, służba wartownicza, ochrona przebiegu reformy rolnej, referendum i wyborów, zwalczanie oporu wobec kolektywizacji wsi oraz ściganie sprawców przestępstw kryminalnych. Dekretem Rady Państwa z 7 grudnia 1954 roku MO wyłączone ze struktury MBP i podporządkowane Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Gen. Franciszek Jóźwiak

Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego oficjalnie powstał 24 maja 1945 roku, a jego dowódcą był oficer sowiecki, gen. Bolesław Kieniewicz. Załóżnikiem wojsk wewnętrznych był Samodzielny Batalion Szturmowy, utworzony w październiku 1943 roku w Bielomocie koło Moskwy. Od marca 1941 roku funkcjonował jako Samodzielny Polski Batalion Specjalny. Jednostki KBW, podporządkowane MBP, służyły zwalczaniu podziemia zbrojnego, pełniły zadania ochronne i konwojowe. Żołnierze tej jednostki byli wykorzystywani do akcji pacyfikacyjnych, podobnie jak LWP (Białostoczyna w 1945 r., Akcja "Wisła" w 1947 r.)

Gen. Bolesław Kieniewicz

Więzienia i obozy

Teodor Duda, ur. w 1914 roku, Kierownik Wydziału a następnie Dyrektor Wydziału Więzień i Obozów w Resorcie BP (później MBP) w latach 1944-1945.

Dagobert Jerzy Łańcut, ur. w 1917 roku, w latach 1945-1946 wicedyrektor, następnie Dyrektor Departamentu Więziennictwa i Obozów MBP, zwolniony za nadużycia finansowe i skazany na 8 lat więzienia.

Stanisław Pizło, ur. w 1901 roku, od 1945 roku w Departamencie Więzień i Obozów MBP, od 1946 najpierw p.o. Dyrektora, a od 1947 do 1951 Dyrektor Departamentu Więziennictwa.

Hipolit Duljasz, ur. w 1911 roku, działacz Komunistycznej Partii Polski, od 1944 roku w aparacie terenowym i centralnym MBP, w latach 1951-1956 Dyrektor Departamentu Więzień MBP i Dyrektor Centralnego Zarządu Więziennictwa.

System więziennictwa (więzienia i obozy) od 1944 roku włączono w strukturę Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, a potem Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Organem zarządzającym był Departament Więziennictwa i Obozów MBP, od sierpnia 1946 roku Departament Więziennictwa MBP. Szefami więziennictwa byli kolejno: por. Adam Wróblewski, kpt. Stanisław Kwiatkowski, mjr Teodor Duda, ppłk Dagobert Jerzy Łańcut, ppłk Stanisław Pizło, płk Hipolit Duljasz.

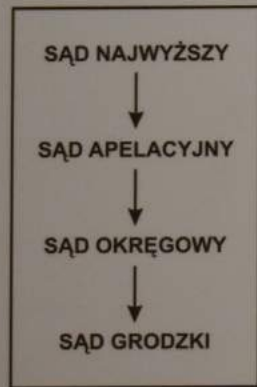
Od 1945 roku dla więźniów politycznych przeznaczone były zakłady karne we Wronkach, Rawiczu (mężczyźni), Fordonie i Inowrocławiu (kobiety), które podlegały bezpośrednio Wydziałowi (potem Departamentowi) Więziennictwa i Obozów Pracy MBP. Poza tym istniały więzienia karne i karno-śledcze, podzielone na trzy klasy, podporządkowane powiatowym i wojewódzkim Urzędowi Bezpieczeństwa Publicznego. Młodocianych skazanych (w wieku od 16 do 21 lat) od 1951 roku osadzano w więzieniu w Jaworznie, dziewczęta zaś w Bojanowie. W 1948 roku ustanowiono 16 więzień centralnych, jeden obóz pracy podległy Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym, jedną kolonię rolną, 2 centralne obozy pracy podporządkowane MBP, 3 obozy dla volksdeutschów i 65 obozów jenieckich (Niemcy). Rozpoczęto też w tym roku tworzenie pierwszych Obozów Pracy Więźniów (w 1950 roku było ich już 38). Liczba więźniów wzrastała - od 113 w 1945 roku do 179 w 1955.

Sądownictwo

SĄDOWNICTWO CYWILNE

NAJWYŻSZY
TRYBUNAŁ
NARODOWY

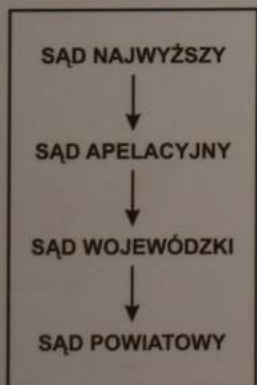
1945-1950

SPECJALNE
SĄDY
KARNE

WYDZIAŁY DORAŻNE
PRZY SĄDACH
OKRĘGOWYCH

PO 1950

KOMISJA SPECJALNA DO
WALKI Z NADUŻYCIAMI
I SZKODNICTWEM
GOSPODARCZYM

SĄDY TAJNE
„SEKCJE TAJNE”

Kadry sądownictwa powszechnego opierały się na kadrach przedwojennych. Na początku 1949 roku rozpoczęto, z polecenia BP KC PZPR, weryfikację sędziów sądów powszechnych, prokuratorów i adwokatów. Ocena przydatności zależała nie tylko od znajomości procedur sądowych, co przede wszystkim od stopnia ich politycznego uświadomienia i od ich "wierności i oddania sprawie Polski Ludowej". Czystka dokonana w latach 1949-1950 doprowadziła do większej dyspozycyjności korpusu sędziowskiego wobec władz politycznych.

SĄDOWNICTWO WOJSKOWE

NACZELNY SĄD
WOJSKOWY

SĄDY WOJSKOWE
- ARMII
- OKRĘGÓW
- KBW
- DYWIZJI
- KORPUSÓW
- GARNIZONÓW
- MARYNARKI

WOJSKOWE SĄDY
REJONOWE

WOJSKOWE
PROKURATURY
REJONOWE

SĄD WOJSKOWY I
PROKURATURA PKP

Utworzone w I 1946 r. Wojskowe Sądy Rejonowe przejęły kompetencje dotychczasowych sądów wojskowych ustanowionych na różnych szczeblach dowodzenia. Miały też prawo sądenia ludności cywilnej w sprawach politycznych, w tym z oskarżenia o szpiegostwo.

WSR-y miały swoje siedziby w 17 miastach wojewódzkich i stały się jednym z głównych narzędzi walki z opozycją. Do końca swego istnienia w 1955 roku sądy te orzekły około 3,5 tysiąca kar śmierci. Dużą część stanowili w nich sędziowie, wykształceni jeszcze przed wojną, których kadry uzupełniali oddelegowani obywatele ZSRR i absolwenci kilkunastomiesięcznych kursów prawniczych.

Ossolineum Biblioteka
Wydano z dotacji Państwa w kw. 45.000

DZIENNIK USTAW RZECZYSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 7 grudnia 1945 r. **Nr 53**

WARSAWA

DEKRETY:

300 - z dnia 16 listopada 1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa 409

301 - z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu dotychczas 474

302 - z dnia 16 listopada 1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadziejami i skradziecznictwem gospodarczym 476

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

303 - z dnia 27 listopada 1945 r. o trybie powoływania oraz w sprawach i obowiązkach lewników w postępowaniu dotychczas 477

300 DEKRET z dnia 16 listopada 1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekrétów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanowiła, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdziła, co następuje:

ROZDZIAŁ I. Przestępstwa przeciw bezpieczeństwu publicznemu.

Art. 1.

1) Kto dopuszcza się gwałtownego zamachu na jednostkę sił zbrojnych polskich lub sprzymierzonych albo na osobę do nich należąca, podlega karze więzienia.

2) Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się gwałtownego zamachu na posła do Krajowej Rady Narodowej lub członka innej rady narodowej, urzędnika państwowego lub samorządowego albo przedstawiciela związku zawodowego lub organizacji politycznej albo społecznej o znaczeniu ogólnopństwowym — podczas lub z powodu pełnienia obowiązków.

3) Jeżeli sprawca przestępstwa, określonego w ust. (1) lub (2), działa przy użyciu broni albo w innych okolicznościach szczególnie obciążających, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio albo karze śmierci.

Art. 2.

Kto dopuszcza się aktów sabotażu przez:

- niszczenie lub czynienie niezdolnymi do użytku zakładów lub urządzeń użyteczności publicznej albo komunikacji publicznej bądź urządzeń służących obronie Państwa Polskiego lub sprzymierzonych;
- uniemożliwienie lub utrudnienie prawidłowego działania zakładów lub urządzeń wymienionych w pkt 1);
- wytwarzanie zupełnie lub w znacznym stopniu niezdatnych przedmiotów wojakowego użytku,

podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio albo karze śmierci.

Art. 3.

Kto bez zezwolenia wyrabia, gromadzi lub przechowuje broń palną, amunicję, materiały lub przyrządy wybuchowe albo inne przedmioty mogące spowodować niebezpieczeństwo powszechne, podlega karze więzienia lub więzienia dożywotniego albo karze śmierci.

Art. 4.

Kto:

- podrabia lub przetapia pieniądze polskie albo obce lub usuwa oznakę jego umorzenia;
- pieniądze taki puszcza w obieg albo go w tym celu przyjmuje, przechowuje, przenosi lub przewozi;
- w celu popełnienia czynu, określonego w pkt 1), sporządza, nabywa albo przechowuje środki techniczne,

podlega karze więzienia lub więzienia dożywotniego albo karze śmierci.

Indeks uniwersytecki Kazimierza Grendy. AIPN

Kazimierz Grenda z żoną. AIPN

Kazimierz Grenda (1906-1959), „Granica”, „Gruda”, „Marek”, „A”, „BV-a”, „J-4”, geograf, działacz harcerski, kierownik Okręgu Łódź WłN. Ur. 15 IV 1906 roku w Toruniu, ukończył geografję na Uniwersytecie Poznańskim. Uczył geografję w szkołach w Lubaniu i Swarzędzu. Od 1934 roku komendant hufca ZHP Poznań-Powiat, od 1937 roku harcerz. Po wybuchu wojny przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął współpracę z Główną Kwaterą Szarych Szeregów („Pasieka”). Zorganizował chorągiew „Ul Kresowy Chrobry”. Po śmierci hm. Edwarda Zurna mianowany w VIII 1944 roku szefem Kwatery Głównej Szarych Szeregów, na stanowisku do rozwiązania „Pasieki” w I 1945 roku. Po wojnie przeniósł się do Łodzi, gdzie kierował łódzkim okregiem WłN. Aresztowany 18 XI 1946 roku, proces przed Wojewódzkim Sądem Rejonowym w Łodzi rozpoczął się 13 I 1947 roku. Skazany na karę śmierci. 28 II 1947 roku Najwyższy Sąd Wojskowy zmienił kwalifikację czynów i zasądził karę 15 lat więzienia. Zwolniony warunkowo w III 1956 roku. WSG w Poznaniu w III 1958 roku przywrócił Grendzie utracone prawa. Zmarł 10 III 1959 roku. Za działalność w „Pasiece” został odznaczony Krzyżem Walecznych.

5/ Okr. Łódź wchodzący pod „Jan” został w listopadzie 1945 r. skierowany do sądu wojewódzkiego w Łodzi. Okr. Łódź wchodzący pod „Jan” został w listopadzie 1945 r. skierowany do sądu wojewódzkiego w Łodzi. Okr. Łódź wchodzący pod „Jan” został w listopadzie 1945 r. skierowany do sądu wojewódzkiego w Łodzi.

6/ Okr. Łódź wchodzący pod „Jan” został w listopadzie 1945 r. skierowany do sądu wojewódzkiego w Łodzi. Okr. Łódź wchodzący pod „Jan” został w listopadzie 1945 r. skierowany do sądu wojewódzkiego w Łodzi.

Fragment aktu oskarżenia Kazimierza Grendy. AIPN

Kazimierz Grenda na wycieczce z harcerzami. AIPN

Kazimierz Grenda (po prawej).

Dekret z 16 XI 1945 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa oraz o trybie wydawania dekrétów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanowiła, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdziła, co następuje:

300 - z dnia 16 listopada 1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa 409

301 - z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu dotychczas 474

302 - z dnia 16 listopada 1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadziejami i skradziecznictwem gospodarczym 476

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

303 - z dnia 27 listopada 1945 r. o trybie powoływania oraz w sprawach i obowiązkach lewników w postępowaniu dotychczas 477

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Lublin, dnia 3 listopada 1944 r.

Nr 10

TREŚĆ:

DEKRETY POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO:	
57 — z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa	97
58 — z dnia 30 października 1944 r. o dalszej egzektywnej mobilizacji do służby wojskowej	99
ROZPORZĄDZENIA:	
52 — z dnia 26 października 1944 r. Kierownika Biura Gospodarki Narodowej i Finansów w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 października 1944 r. o wywołaniu z obrotu marki niemieckiej na obszarze województwa lubelskiego	100
53 — z dnia 30 października 1944 r. Kierownika Biura Administracji Publicznej wydane w porozumieniu z Kierownikiem Biura: Spraw Zagranicznych, Olszyny Narodowej, Gospodarki Narodowej i Finansów oraz Pracy, Opieki Społecznej i Zdrowia w sprawie wykonania ustawy z dnia 30 marca 1939 r. o wszelkich stażach osób odbywających czynną służbę wojskową	100

50

DEKRET POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa.

Na podstawie ustawy Krajowej Rady Narodowej z dnia 15 sierpnia 1944 r. o tymczasowym trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U.B.P. Nr 1, poz. 3) — Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1. Kto zakłada związek, mający na celu obalenie demokratycznego ustroju Państwa Polskiego, albo kto w takim związku bierze udział, kieruje nim, dostarcza mu broń lub udziela mu innej pomocy,

Art. 2. Kto udaremnia lub utrudnia wprowadzenie w życie reformy rolnej, albo nawołuje do czynów, skierowanych przeciw jej wykonywaniu lub publicznie pochwała takie czyny,

Art. 3. Kto dopuszcza się gwałtownego zamachu na:

- a) organ państwowy lub samorządowy albo na osobę, współdziałającą z takim organem,

- b) jednostkę Polskich Sił Zbrojnych lub Sprzymierzonych albo osobę, należącą do nich,
- c) zakłady, urządzenia lub komunikację państwową lub wojskową użytku,

podlega karze więzienia lub karze śmierci,

Art. 4. (1) Kto w czasie wojny:

- a) bez prawnego zezwolenia władzy wymiaru, przechowuje, używa lub zbyska broń, amunicję, materiał lub przyrządy wybuchowe albo inny przedmiot, mogący spowodować niebezpieczeństwo powszechne,
- b) spowoduje niebezpieczeństwo katastrofy w komunikacji albo inne niebezpieczeństwo powszechne,
- c) czyni przygotowania lub wchodzi w porozumienie z innymi osobami w celu spełnienia przestępstwa określonego w ustępie b),
- d) wiedząc o niebezpieczeństwie, przewidzianym w ustępie b) przekazuje działaniu mającemu na celu zapobieżenie mu,

podlega karze więzienia lub karze śmierci,

Ojciec Kazimierza Jakimki, Andrzej jako starszy sierżant I Brygady Legionów. Modlin 1917. AIPN

Od lewej: żona Krystyna, siostra Halina, matka Halina, siostra Mirosława. Strzemieszycze 1959. AIPN

Kazimierz Jakimek (pierwszy od prawej) przed zaprzysiężeniem. Strzemieszycze 1940. AIPN

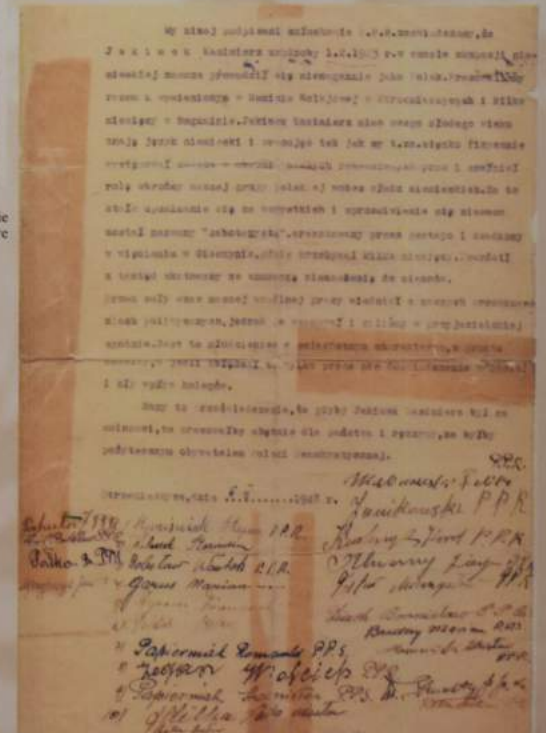
Kazimierz Jakimek ur. 19 II 1923 roku w Strzemieszycach, pow. Dąbrowa Górnicza. Ojciec Andrzej był zawodowym wojskowym. Kazimierz brał udział w obronie Lwowa przed Niemcami, uczestnik konspiracji szkolnej we Lwowie. Od IX 1939 w Szarych Szeregach, następnie w ZWZ, AK w stopniu plutonowego podchorążego. Aresztowany przez Gestapo w XI 1943 roku, zwolniony w grudniu z więzienia w Cieszymiu. 21 III 1945 roku aresztowany pod Olkuszem, przetrzymywany w areszcie PUBP w Będzinie, był torturowany. Za ukrywanie broni ze zrzutu 12 XI 1945 roku skazany został przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Katowicach na mocy art. 1 dekretu o Ochronie Państwa na karę śmierci. Na mocy amnestii karę zamieniono na 15 lat więzienia. Przebywał w więzieniu w Katowicach (cela śmierci), następnie we Wronkach, Potulicach, kamieniołomach Wapienne-Piechocin koło Inowrocławia. Zwolniony warunkowo 24 III 1955 roku. Od 1952 roku więzione były także matka: Helena (do 1955 roku) i siostry: Mirosława i Halina (do 1956 roku). Po zwolnieniu pracował w Jaworznie, następnie w Krakowie, ożenił się z dawną więźniarką polityczną.

Kazimierz Jakimek w 1953 roku. Zdjęcie zrobione w czasie pobytu w więzieniu we Wronkach. AIPN

Dom, w którym Kazimierz Jakimek ukrywał broń swego plutonu AK. AIPN

List członków Polskiej Partii Robotniczej, stawiający się za Kazimierzem Jakimkiem. Strzemieszycze 1948. AIPN

Dekret o ochronie państwa.

Dekret wydany przez PKWN 30 X 1944 roku przewidywał kary śmierci w 11 z 13 przypadkach w nim określonych. Najwięcej w tym czasie kary śmierci w 1944 roku wyrokowano w sprawie „Związku Związku” mającego na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

„Związek Związków” miał na celu „obalenie demokratycznego ustroju państwa polskiego”.

Kontakty ze światem

Jerzy Jaskulski "Zagon", "Zagończyk", oficer rezerwy, dowódca partyzancki AK i WiN, ur. 16 IX 1914 r. w Castrop-Raukel w Westfalii, syn polskich emigrantów, do Polski wrócił w 1926 roku. Ochotnik w kampanii wrześniowej, dostał się do niewoli, z której zbiegł. Nawiązał kontakty z ZWZ, od 1942 r. żołnierz AK w Inspektoracie Puławy. Brał udział w akcji "Burza". Po wkroczeniu wojsk sowieckich aresztowany w XI 1944 r. i skazany na karę śmierci za udział w nielegalnej organizacji i nie zgłoszenie się do czynnej służby wojskowej. Wyrok zamieniono na 10 lat więzienia, które odsiadywał we Wronkach. We IX 1945 r. uciekł z więzienia i zorganizował struktury WiN na kielecczyźnie. Aresztowany 26 VII 1946 r. na skutek zdrady, osadzony w WUBP w Kielcach. 17 I 1947 r. WSR w Kielcach skazał go na karę śmierci. Wyrok wykonano 19 II 1947 r.

[Handwritten notes in Polish, partially legible:]

Sądząc z dotychczasowego...
 1-0 ...
 2-0 oddanie nam...
 3-0 ...
 4-0 ...

Koledzy!
 Sądząc z dotychczasowego Waszego postępowania odnoszę wrażenie, że komuś zależy na tym, bym stąd nie wyszedł (...) Proszę was, którzy czujecie się być naprawdę moimi przyjaciółmi i którym Sprawa Nasza leży na sercu. Dostarczyć mi 2 krótkie, 2 jajka ewentualnie nawet jeszcze sten. Mapę 1:1000000 i 1:3000000 oraz 3-6 ludzi, którzy będą stali w pogotowiu w odległości 200 m od miejsca roboty na plantach (...).

Jaśko
 Fragment grypsu dotyczący planowanej ucieczki z więzienia w Kielcach.

Drogi i milej Solenizantce
 W Dniu Jej imienin życzę z całego serca Wolności i by cała Twa Droga ścieliła się Pięknem i Prawdą, Sprawiedliwością i Miłością, gdyż w tym znajdziesz treść życia, Znajdziesz Chrystusa, Znajdziesz swoje Szczęście...
 My już dziś idziemy ku Zwycięstwu, nasza idea to Świat Ducha, a nie pusty, suchy i zimny materializm. Nas Niemcy też tak gnębili i nazywali bandytami, a dziś gdzież Oni? (...) Może się wydawać, że dzisiejsza treść czegoś patetyczna, że naciągnięta, nie, ja tak czuję.

J.
 Fragment grypsu do aresztowanej Jadwigi Hańbek.

[Handwritten letter in Polish:]

Drogi i milej Solenizantce w dniu Jej imienin z całego serca Wolności i by cała Twa Droga ścieliła się Pięknem i Prawdą, Sprawiedliwością i Miłością, gdyż w tym znajdziesz treść życia, Znajdziesz Chrystusa, Znajdziesz swoje Szczęście...
 Nie mam ci prezentu na ostydy dzisiejszego dnia, tylko...
 434

Prośba o łaskę

Bolesław Bierut (1892-1956), właściwie Bolesław Biernacki, pseudonimy "Bielak", "Tomasz", "Janowski", działacz międzynarodowego ruchu komunistycznego, w latach 1944-1947 prezydent KRN, 1947-1952 prezydent RP, 1952-1954 prezes Rady Ministrów PRL. Przed wojną członek PPS-Lewicy, następnie w KPP. Po ukończeniu w 1930 r. w Moskwie szkoły Międzynarodówki Komunistycznej przedstawiciel Kominternu i tajny funkcjonariusz NKWD w Bułgarii, Czechosłowacji i Austrii. Od 1933 r. w Polsce, skazany na 7 lat więzienia, zwolniony w 1938 na podstawie amnestii. W czasie okupacji funkcjonariusz NKWD, przebywał w radzieckiej strefie okupacyjnej, do 1943 r. oficjalnie pracownik zarządu miejskiego w Minsku na Białorusi. W 1943 r. przerwany do Polski, wszedł w skład KC PPR. Po wojnie członek Biura Politycznego KC PPR, następnie PZPR, od 1948 roku sekretarz generalny PZPR, w latach 1954-56 i sekretarz KC PZPR. Jako prezydent KRN do 1947 r., prezydent RP do 1952 r. Bierut decydował o zastosowaniu wobec skazanych na karę śmierci prawa łaski. Po 1952 roku uprawienia te znalazły się w kompetencji Przewodniczącego Rady Państwa.

Do
 III. Prezydenta Rzeczypospolitej
 Polonii
 w Warszawie
 Wzrostem 1946.

Wojennej Środę Rejonowy w Warszawie na prośbie żony i
 rodziny i Franciszka Krawisów (dot. uchwały sądu obwodowego
 w Warszawie z dnia 11.08.1946 r. w sprawie skazania na karę śmierci
 Łudwika i Franciszki Krawisów).

Dotyczy prośby o łaskę dla Łudwika i Franciszki Krawisów
 skazanych na karę śmierci w dniu 11.08.1946 r. za udział w
 działalności partyjnej (dot. uchwały sądu obwodowego w Warszawie
 z dnia 11.08.1946 r. w sprawie skazania na karę śmierci Łudwika i
 Franciszki Krawisów).

Dotyczy prośby o łaskę dla Łudwika i Franciszki Krawisów
 skazanych na karę śmierci w dniu 11.08.1946 r. za udział w
 działalności partyjnej (dot. uchwały sądu obwodowego w Warszawie
 z dnia 11.08.1946 r. w sprawie skazania na karę śmierci Łudwika i
 Franciszki Krawisów).

Wzrostem, dnia 10. sierpnia 1946 r.

Maryanna Krawis

Wzrostem, dni. 24 sierpnia 1946 r.

BIURO PREZYDIALNE
 KRAJOWEJ RADY NARODOWEJ
 -
 Nr. 5305/46/Tr

Ministerstwo Obrony Narodowej
 Departament Służby Sprawiedliwości
 w Warszawie

Zawiadamiam, że Obywatel Prezydent Krajowej Rady Narodowej **nie skorzystał** z przysługującego Mu prawa łaski w związku do:

1. Krawiska Łudwika s. Stanisława, ur. 27. VIII. 1924 r.
2. Bała Romana s. Józefa, ur. 10. VIII. 1926 r.
3. Kadóra Jana, s. Leona, ur. 23. I. 1925 r.
4. Tempłina Jana, s. Józefa, ur. 11. IV. 1922 r.
5. Grana Franciszka, s. Marcina, ur. 11. V. 1925 r.
6. Chablera Henryka, s. Józefa, ur. 27. I. 1912 r.
7. Firczkiego Wojciecha, s. Stanisława, ur. 19. IV. 1906 r.

skazanych na karę śmierci, **skorzystał** zaś z przysługującego Mu prawa łaski w stosunku do:

1. Krawisowi Franciszkowi, s. Stanisława, ur. 16. VIII. 1919
2. Fawelsoszkowi Bronisławowi, s. Franciszka, ur. 22. II
3. Polaskowi Leokadii, s. Stanisława, ur. 9. VIII. 1927 r.
4. Madzielskiemu Leonowi, s. Jana, ur. 21. IX. 1928 r.
5. Madzielskiemu Stanisławowi, s. Jana, ur. 14. IX. 1928 r.

skazanych na karę śmierci, zamieniając karę śmierci na 15 / piętnaście / lat więzienia z utratą praw na lat 5 i konfiskacją majątku.

Wzrostem, dnia 10. sierpnia 1946 r.

Naczelnik Wydziału Praw
 Biura Prezydyjnego KRN

M. Krawis

IK/W
 zał. akta

/I. Klajnerman/

Prośba o łaskę, skierowana przez matkę skazanych na karę śmierci Ludwika i Franciszki Krawisów do Prezydenta Bieruta. Obok decyzja w sprawie Ludwika i Franciszki Krawisów. AIPN

Franciszek Krawiś, "Żuraw", ur. 18 VIII 1927 w Józefinowie, pow. Wyrzysk w woj. Pomorskim. W VI 1946 r. wstąpił razem z bratem, Łudwikiem, do poakowskiego oddziału partyzanckiego kpt. Leona Mellera, ps. "Jędrus". Aresztowany 21 VII 1946 r. w Topoli, pow. Wyrzysk. Przechowywany w areszcie PUBP w Wyrzysku, torturowany w śledztwie; jednocześnie przesładowano w domu jego sparaliżowanego ojca oraz bito piętnastoletniego brata. Sądzony był z pozostałymi żołnierzami oddziału w Wyrzysku 8 VIII 1946 r., na sekcji wyjazdowej WSR w Bydgoszczy. Skazany został na karę śmierci zamienioną na piętnaście, a później na 10 lat więzienia, zaś 6 XII 1954 r. zawieszono jej wykonanie. Zwolniony 16 XII 1954 r. Wyrok unieważniono w 1992 r.

Wydział II W. S. w Bydgoszczy
 Nr. 113...

Wzrostem, dnia 10. sierpnia 1946 r.

1. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Stanisław** 27.08.1924 "ŻURAW"
 2. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 3. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 4. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 5. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 6. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 7. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 8. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 9. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 10. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 11. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 12. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 13. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 14. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 15. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 16. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 17. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 18. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927
 19. **KRAWIŚ LUDWIK** s. **Franciszek** 18.08.1927
 20. **KRAWIŚ FRANCISZKA** s. **Franciszek** 18.08.1927

Wzrostem, dnia 10. sierpnia 1946 r.

Naczelnik Wydziału II W. S. w Bydgoszczy

1. Krawiś Ludwik

1. Klajnerman/

Kwestionariusz osobowy straconego 4 IX 1945 r. Ludwika Krawisów. AIPN

Amnestia

POSTANOWIENIE
w sprawie amnestii

Wojewódzki Sąd Wojskowy w Bydgoszczy
Przewodniczący: Józef Świergiel
Sędziowie: Andrzej Białas, Andrzej Matusz, Andrzej Wroński

W sprawie: Szymona Poradowskiego, urodz. 11.03.1923 r.

Postanowienie z dnia 12.11.1991 r. w sprawie: Szymona Poradowskiego, urodz. 11.03.1923 r., skazanego przez Sąd Wojskowy w Warszawie z dnia 19.11.1947 r. na karę śmierci, zmienioną na karę 12 lat więzienia, w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie, a w 1950 r. na karę 5 lat więzienia w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie, a w 1956 r. na karę 5 lat więzienia w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie.

Przebieg choroby psychicznej: 1948-1949, 1950-1951, 1952-1953, 1954-1955, 1956-1957, 1958-1959, 1960-1961, 1962-1963, 1964-1965, 1966-1967, 1968-1969, 1970-1971, 1972-1973, 1974-1975, 1976-1977, 1978-1979, 1980-1981, 1982-1983, 1984-1985, 1986-1987, 1988-1989, 1990-1991.

Postanowienie o zastosowaniu amnestii wobec Szymona Poradowskiego.
AIPN

Szymon Poradowski.

Orzeczenie, dnia 15.II.1956 r.

Jerzy Antoszewicz
władca kurzy
Zdzisław K. Antoszewicz
ul. Rejmentów 15-4

Sędziowie: Józef Świergiel, Andrzej Białas, Andrzej Matusz, Andrzej Wroński

Prośba Jerzego Antoszewicza o darowanie reszty kary.
AIPN

Orzeczenie z dnia 15.11.1956 r. w sprawie: Jerzego Antoszewicza, urodz. 28.12.1908 r., skazanego przez Sąd Wojskowy w Warszawie z dnia 19.11.1947 r. na karę śmierci, zmienioną na karę 12 lat więzienia, w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie, a w 1950 r. na karę 5 lat więzienia w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie, a w 1956 r. na karę 5 lat więzienia w tym 3 lat w szpitalu psychiatrycznym w Warszawie.

Przebieg choroby psychicznej: 1948-1949, 1950-1951, 1952-1953, 1954-1955, 1956-1957, 1958-1959, 1960-1961, 1962-1963, 1964-1965, 1966-1967, 1968-1969, 1970-1971, 1972-1973, 1974-1975, 1976-1977, 1978-1979, 1980-1981, 1982-1983, 1984-1985, 1986-1987, 1988-1989, 1990-1991.

Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego
w Bydgoszczy

Znak akt Os.Us.205/91

Postanowienie
Bydgoszcz, dnia 12 listopada 1991r.

Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy - w składzie:
Przewodniczący-sędzią sejmowym: ppłk Bogusław IMBIALSKI
Sędziowie: ppor. Jerzy WROŃSKI, ppor. Tomasz DOŁYŃSKI /spr./
protokółant: st.sekr. Aleksandra Kwikłakowa

przy udziale prokuratora wojewódzkiego ejr Jacka Ostojki
z rozpoznaniem wniosku sędzią Praw Obywatelskich z dnia 14 stycznia 1991r. nr 67040/90/11/90,
w przedłożeniu uznania za nieważny wyrok wojewódzkiego Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 28 kwietnia 1948r. sygn. O.39/45 w sprawie Wojciecha Tomczyka.

na mocy art.1 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. w uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego /Uz.U. Nr 34, poz.148/
postanowił:
uznać za nieważne wobec Wojciecha Tomczyka następujące orzeczenia:
- wyrok Wojewódzkiego Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 28.04.1948r. sygn.akt O.39/45, wobec którego uznany został winny przestępstwa z art.13 pkt 1 i 41 pkt 2 k.k. z datą z dnia 26.12.1947r. o Ochronie Państwa i na tej podstawie skazany na karę śmierci, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na czas 14 lat, a w 1947r. przez zmianę orzeczonej kary śmierci na karę 10 lat więzienia i 3 lat pozbawienia praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a następnie porównania zmienionej na mocy Decyzji Prezydenta RM z dnia 16.12.1948r. poprzez złagodzenia orzeczonej kary do 3 lat więzienia i 2 lat pozbawienia praw publicznych i obywatelskich praw honorowych;
- postanowienie Wojewódzkiego Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 3 marca 1947r., na mocy którego na podstawie art.553 pkt 1 lit. a zwz art.482 art.143 i art.16 ustawy o amnestii orzeczone w ten sposób karę 3 lat więzienia skazanemu dożywotnio.

Uzasadnienie:
Powołany wyżej wyrok Wojewódzkiego Sądu Okręgowego z dnia 28.04.1948r. i wyrok Wojewódzkiego Sądu Okręgowego z dnia 3 marca 1947r. na celu obalenia demokratycznego ustroju Państwa Polskiego, tj. Armię Krajową, niepodległość i innymi sprzeczami dokonał zbrojnego napadu na państwo i w związku z tym przestępstwa z art.13 pkt 1 i 41 pkt 2 k.k. z datą z dnia 26.12.1947r. o Ochronie Państwa i na tej podstawie skazany na karę śmierci, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na czas 14 lat.

Unieważnienie przez Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego wyroku śmierci na Wojciecha Tomczyka.
AIPN

Jerzy Woźniak, ps. "Jacek", "Jerzy", "Żmija", ur. 8 XI 1923 r. w Krakowie. Żołnierz AK w Placówce Błażowa w Obwodzie AK Rzeszów. Brał udział w akcji "Burza", działał w strukturach "Nie" i DSZ. W 1945 r. zagrożony aresztowaniem przedostał się na Zachód. W 1946 r. wstąpił do II Korpusu gen. Andersa we Włoszech, z którym w 1946 r. został przeniesiony do Anglii. W XI 1946 r. został zaangażowany do pracy w Delegaturze WiN, w V 1947 r. wrócił nielegalnie do kraju. Pełnił funkcje oficera do zleceń specjalnych i szefa Działu Specjalnego IV ZG WiN. Aresztowany 9 XII 1947 r., został przewieziony do MBP w Warszawie. Po aresztowaniu odrzucił propozycje współpracy. 10 XI 1948 r. został skazany na karę śmierci przez WSR w Warszawie, zmienioną na karę dożywotniego więzienia. Więziony w Warszawie, Rawiczu w Wronkach. Zwolniony warunkowo 15 XI 1956 r. W 1961 r. ukończył studia medyczne we Wrocławiu. W latach 1997-2001 był zastępcą i krótko w 2001 r. kierownikiem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Sąd wysłuchał adwokata, zamknął sprawę i nakazując wyprowadzenie mnie oznajmił, że wyrok zostanie ogłoszony w najbliższym czasie. Stało się to za dwa dni, 10 listopada 1948 r., w godzinach wieczornych. Gdy wychodziłem na ogłoszenie wyroku akurat rozlewano żupę na koczalcę. Przyszedłem do tego samego pomieszczenia przyprowadzony przez oddziałowego. Adwokata już nie było. Był tylko przewodniczący sądu, w towarzystwie dwóch ławników. Kazał mi wstać, a potem długo i monotonnie czytał co ze sobą skazałem. Powiedział: Kara łączna - kara śmierci!
Potem zadał pytanie:
Czy rozumiecie wyrok? Rozumiałem, że dostałem czapę. Przysługuje wam odwołanie do Sądu Najwyższego i ewentualnie potem łaska prezydenta. Potem oddziałowy zaprowadził mnie do celi.
Ze wspomnień Jerzego Woźniaka.

Erazm Kukula, "Ptaszek", "Sama", ur. 16 V 1923 r. w Barwałdzie Górnym, gm. Kalwaria Zebrzydowska. Żołnierz AK od I 1943 r. w Placówce "Barwałd" w pow. wadowickim. Od VIII 1946 r. w oddziale partyzanckim "Burza", pod dowództwem Mieczysława Wądolnego, ps. "Mściel". Po rozbiciu oddziału ujął się w UB 19 IV 1947 r. Aresztowany w Krakowie w X 1947 r. Skazany 25 II 1947 r. przez WSR w Krakowie na karę śmierci. Po uchyleniu wyroku przez NSW 7 IV 1948 r., ponownie sądzony przez krakowski WSR i skazany na 12 lat więzienia. Zwolniony warunkowo 8 IV 1953 r. Więziony na Montelupich w Krakowie, w Goleniowie i Nowogardzie. Wyroki sądowe unieważnił SW w Krakowie 26 XI 1993 r.

Po czterech dniach dostałem wezwanie na UB. Pytali się mnie: - "No, jak tam było w więzieniu?" Ja odpowiadałem: - "Mnie w więzieniu nie było źle, bo ja pracowałem". Wtedy oficer, który ze mną rozmawiał powiedział: - "Podpisz Pan z nami współpracę". Nie zgodziłem się. Powtarzał swoją propozycję trzy razy. W końcu zapytał ostami raz: - "Nie podpisiesz?". Odpowiedziałem: - "Nie". Wtedy usłyszałem: - "To przez rok dostaniecie pracy i będziecie się meldować co tydzień". I rzeczywiście, nie mogłem znaleźć pracy przez rok. Później bezpieka wywala mnie jeszcze, tłumaczyli, że dostanę mieszkanie, telefon i że o wyroku trzeba zapomnieć. Ja sobie myślałem: "Kara śmierci dostałem, a teraz mam zapomnieć" - nie chciałem z nimi rozmawiać. Wreszcie po roku zatrudnili mnie w Spółdzielni "Wieliczka" - pracowałem tam jako szewc.
Ze wspomnień Erazma Kukuly.

Pożegnanie

Antoni Tomiałojć, ur. 29 IX 1923 r. w Wiszykańcach, woj. Wileńskie. W latach 1945-1946 członek oddziału Hieronima Dekutowskiego "Zapory". Ujawnił się w IV 1947 r. i wyjechał do Wrocławia. Z Janem Fulem założył grupę WiN, został oskarżony o czyny kryminalne, skazany 11 II 1949 r. przez WSR we Wrocławiu na karę śmierci. Stracony 7 III 1949 r. w więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu.

Ukochana zono Hanus!
Kochałem Cię bardzo - przebac mi, co złego zrobiłem.
Błogosławię Cię i proszę Boga abyśmy mogli spotkać się
w życiu wiecznym.

Ludwik

10 VIII 1948 r.

Moja Córeczko Marysienko!
Błogosławię Cię. Bądź szczęśliwą. Daj do nieba abyśmy
tam mogli żyć w wiecznym szczęściu.

Tatus'

10 VIII 1948 r.

Mój Synku Krzysiu!
Błogosławię Cię na szczęśliwe życie. Módl się, pracuj, bądź dobrym
Polakiem, a da Bóg, że zobaczymy się w niebie.

Twój Ojciec

10 VIII 1948

Listy pożegnalne Ludwika Marszałka do żony i dzieci.

Ludwik Marszałek "Zbroja", ur. 9 VIII 1912 r. w Brzezimach, pow. Ropczyce. W czasie kampanii wrześniowej dostał się do niewoli, zbiegł z obozu jenieckiego. W okresie 1939-1944 oficer SZP-ZWZ-AK w powiecie Dębica, od 1944 komendant Obwodu Dębica AK. Po przejściu frontu pozostał w konspiracji, organizując struktury WiN na Rzeszowszczyźnie. Zagrożony aresztowaniem został przerzucony na Dolny Śląsk, gdzie pełnił funkcję ostatniego kierownika Okręgu Wrocław WiN. Aresztowany 12 XII 1947 r., skazany 10 VIII 1948 r. przez WSR we Wrocławiu na karę śmierci. Stracony 27 XI 1948 r. w więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu. W 1977 r. szczątki ekshumowano i złożono w rodzinnym grobowcu w Jeleniej Górze obok zmarłej w 1976 r. żony.

Franciszek Oczakowski. Stracony 27 VIII 1949 r. we Wrocławiu razem z bratem Tadeuszem.

Kochana zono
Kochana zono, proszę Cię ostatnimi słowami - obaj o dzieć moich
kochać i kochać im nie robić. A szczególnie o Marka by kochał on
jak umroć nie poświęć na zle drogi oraz. Ety dobrze wychować.
Taki miał być twój los i z tym musisz się pogodzić. Podpisuj
za paczkę, jakie mi posyłałaś, i bądź zdrowa na dzień.
Zegnaj się - twój kochający mąż. Módl się za moją duszę.
Całuję Ciebie, dzieci i całą rodzinę.

Tadek

List pożegnalny Tadeusza Oczakowskiego do żony.

Wrocław, 7 II 1949 r.

Kochana Mamo!
Będąc cały czas w Polsce udało mi się napisać. Odebrałem
i ostatnie wiadomości. Napisałem do Ciebie krótki list. To napiszę
z wojska. Byłem w partyzancie, będąc tam dokonywałem
napadów rabunkowych, tak jak i później. W 1948 r. zostałem aresztowany
i skazany na karę śmierci.

Mamo, proszę wybaczyć mi wszystkie moje niewłaściwe postępowania.
Ja miałem nie stać się przed śmiercią. Proszę Mamy się nie martwić.
Tudno, tak się stało. Słówek ostatnie uproszenie w Wrocławiu.

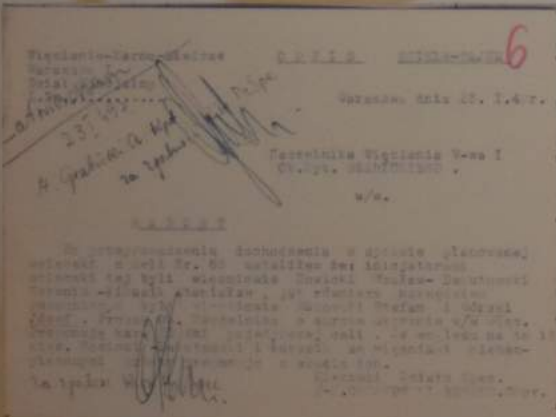
Proszę powiedzieć moim znajomym oraz odprawić mszę świętą.
Zegnaj się Mamo i klas Amen, słodko.

Antek

List pożegnalny Antoniego Tomiałojca do matki.

Hieronim Dekutowski "Odra", "Stary", "Zapora", harcerz, żołnierz PSZ na Zachodzie, cichociemny. Ur. 24 IX 1918 r. w Dzikowie. Po wybuchu wojny wyjechał się na Węgry, gdzie został internowany. Uciekł z obozu i przedostał się do Francji, wstąpił do Armii Polskiej, został ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Po przeszkoleniu został we IX 1943 roku zrzucony do Polski, gdzie otrzymał przydział do Kedywu Okręgu AK Lublin, od 1944 roku szef Kedywu w Inspektoracie Rejonowym AK Lublin-Pulawy. Od I 1945 r. dowódca grupy dywersyjnej, prowadzącej akcje odwetowe wobec NKWD, UB, MO. Po próbie przedostania się na Zachód, jesienią 1945 r. został dowódcą dywersji i komendantem oddziałów leśnych przy Inspektoracie WiN Lublin. Po wyborach 1947 r. zaprzestano działalności, ujawnił się i usiłował ponownie wyjechać na Zachód. Aresztowany 16 IX 1947 r. w Nysie, umieszczony w więzieniu mokotowskim. Po brutalnym śledztwie skazany 15 IX 1948 r. przez WSR w Warszawie na karę śmierci. Na przełomie I i II 1949 roku usiłował zorganizować ucieczkę z więzienia. Stracony 7 III 1949 r. Miejsce pochówku nieznanie.

Raport w sprawie próby ucieczki z celi więziennej H. Dekutowskiego. AIPN

Hieronim Wysocki, ps. "Lot", ur. 10 IV 1930 r. w Płocku. Od 1950 w konspiracji (ROAK, następnie Armia Polska). Aresztowany 24 X 1951 r. jako uczeń II klasy liceum. Więziony i przesłuchiwany w gmachu MBP przy ul. Koszykowej. Skazany na karę śmierci przez WSR w Warszawie 10 XI 1951 r. Wyrok zamieniono na dożywotnie więzienie. Osadzony w więzieniu na Mokotowie, we Wronkach, Sieradzu i Strzelcach Opolskich. W międzyczasie karę zmniejszano do 12 a następnie 8 lat więzienia. Zwolniony warunkowo 22 II 1958 r. Wyrok unieważniono w 1995 r. Na wolności inwigilowany przez SB, uamknięty ze studiów na SGPiS.

Dwurotnie byłem wyprowadzany z celi, na pozorowane wykonanie wyroku śmierci. Dzięki Bogu nie udało się oprawcom mnie załamać. Za pierwszym razem, przyszło ich dwóch - dwóch następnych stało na zewnątrz celi. Skulił mnie, zaslonili oczy i schodami sprowadzili w dół. I tak rozmawiali między sobą, zebym wiedział, jaki jest cel tej "wędrowni": "czy jest prokurator? Czekamy na niego?", a do mnie "czy chcesz z księdzem rozmawiać?". Potem stwierdzili, że prokurator nie przyjdzie. Odesłali mnie z powrotem do celi. Cztery - pięć dni później, scena powtórzyła się. Ze wspomnień Hieronima Wysockiego.

Odpis

została tajna !

I Dyr. 3593/40/51
I Dyr. 1727/40/51

Warsawa, dnia 1. września 40. /16

Do
Kierownika Wojewódzkiego Urzędu
Nadzoru nad Państwowym

Biuletynem, Odział, Kłosek, Kraków,
Koszalin, Sieradz, Lublin, Łódź,
Olsztyn, Bydgoszcz, Katowice, Łęczyca,
Warszawa, Poznań.

Telegrafem

- 1) informacja dla wykreślenia wyroków śmierci skazanych egzekucyjnie w śledztwie i w procesie
 - 2) akty osób skazanych egzekucyjnie dla tego celu winny znać wyrok i nazwiska W., P., F.
 - 3) Wykonany wyrok otrzymują odpowiednio:
 - a) kierownik skrajny wg. grupy VII. plac
 - b) pomocnik wg. grupy VIII. plac. Poniżej otrzymała wynagrodzenie specjalne w wysokości 3.000 zł. za wykonanie każdego wyroku.
 - 4) Wynagrodzenie specjalne udzielone jest w równych częściach między kierownik skrajny i pomocnik w wysokości
 - 5) Właściciele skrajni egzekucyjnej winny wydzielić na okres jednego roku odstęp zastrzeżony w tej placówce w zakupach bity gazonu i rękawiczek gumowej.
- Z związku z powyższymi należało podnieść aktualny prokuratorów, skazanych egzekucyjnie i postępowaniu w sprawie, by w sprawach wykonania egzekucji, sprawali się bezpośrednio do Kierownika W.U.D.F.

WYKONANE W WARSZAWIE ST. POK.

Ministerstwo Bezpieczeństwa
ukłi samego
(Prezydent Odrzyński) Za zgodność :
WZ/SO
Za zgodność :
S. Bownikosz ncz.

*Do 9.10.16 - edycja pionowa
dokumento do Szefa Ministerstwa
Rejonu Organizacyjnego.*

Pismo w sprawie uposażenia członków drużyny egzekucyjnych. AIPN

W oczekiwaniu na śmierć

WZWIENIE
Wzrost: 170 cm
Ciężar ciała: 65 kg
Krew: ciemna
194 r.

Nr. 10 Parafji Kościoła Rzymsko-Katolickiego

Wrocławiu.

Prosił w sprawie wiadomości Kierownika Prokuratury o wyznaczenie jednego z kłosek, o bezwzględne przybycie w dniu 24. stycznia r.b. o godzinie 8.00 rano do tegoż samego więzienia, celem udzielenia ostatniej postchoyregulacji i asystowania więźniowi skazanemu na karę śmierci.

Stosownie do zarządzenia Prokuratora Specjalnego Sądu Karnego we Wrocławiu. Niniejsze pismo proszę pokwitować.

Wojciech Kłosek
1940 r.

Za Naczelnik Więzienia

1/11/1951

Kierownik Główny Adm.

Więzienie we Wrocławiu

Pismo Naczelnika więzienia z prośbą o posługę dla skazance. AIPN

Józef Tallat-Kielpsz, ur. 2 X 1923 r. w majątku Grawe, gm. Kroki, pow. Kiejdany. W 1936-1938 uczęszczał do gimnazjum polskiego w Poniewieżu. W 1945 r. przesiedlił się pod Wałbrzych. W 1947 r. rozpoczął studia na Politechnice Wrocławskiej, w 1952 r. uzyskał dyplom inżyniera. W czasie studiów nawiązał kontakt z WiN. Aresztowany 17 XII 1952 r. i przetrzymywany w gmachu UB przy ul. Podwale. Skazany przez WSR we Wrocławiu 30 IV 1953 r. na karę śmierci za przynależność do WiN. 17 XII 1953 r. NSW zmienił wyrok śmierci na karę piętnastu lat pozbawienia wolności. Zwolniony 17 XII 1956 r. Od 1977 r. współpracownik KOR, a następnie członek NSZZ "Solidarność". W 1992 r. unieważniono wyrok sądowy.

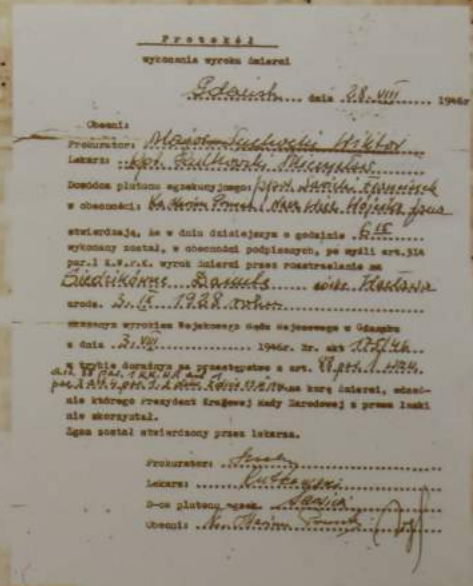
Po odczytaniu wyroku odprowadzono mnie do celi, gdzie czekał wystygły obiad, wyjątkowo w tamtym jadłospisie dobry: ryba z piecakiem w sosie pomidorowym. Zabrałem się do tego z apetytem, zastrzyżonym przez radość Kławisz, wyjątkowo przyzwoity, który miał jakiś sympatię do mnie, pyta, jaki wyrok? A ja lekko odwracam się, jakbym się chwalił: "wyrok śmierci". Jego aż oddechnęło. Nie wiedziałem, jak i kiedy wykonują wyroki. Dlatego każdy klucz do drzwi, poza rutynowym wydawaniem posiłków i wystawianiem kibli, budził sensację, czy aby nie już? Zdarzyło się np. otwiera drzwi "choździe" i prowadzi nie wiadomo dokąd. Wtedy rozumiałem co znaczy literackie określenie "włosy stają dęba". Ze wspomnień Józefa Tallat-Kielpsz.

Więzienie przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu. Pod tym murem rozstrzeliwano skazanych.

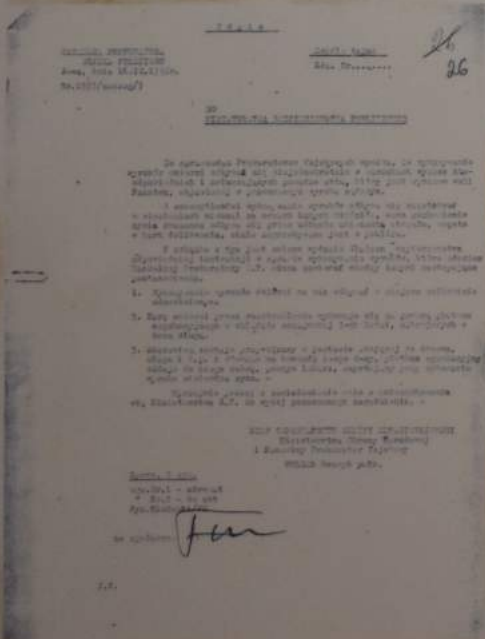

Danuta Siedzikówna (1928-1946), ps. Inka. Od XII 1943 roku w AK. Od VI 1945 roku w V Brygadzie Wileńskiej AK, aresztowana w VII 1946 roku w Gdańsku, skazana przez WSR w Gdańsku na karę śmierci. Wyrok wykonano 28 VIII 1946 roku, miejsce pochówku nieznane. AIPN

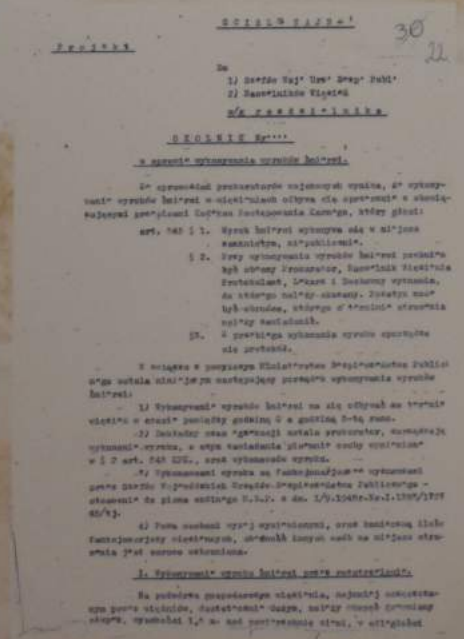

Protokół wykonania kary śmierci na Danucie Siedzikównie, Gdańsk 28 VIII 1946r. AIPN

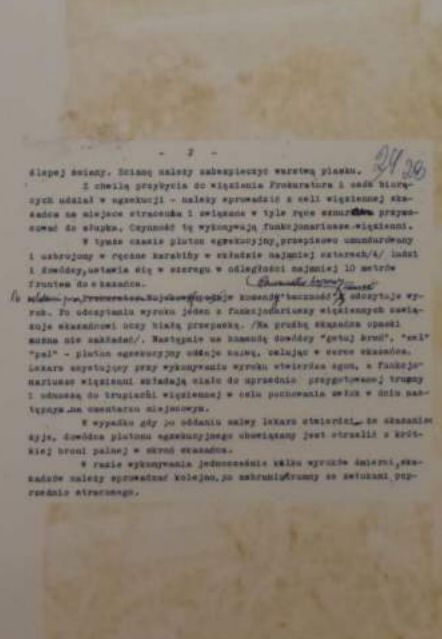
Egzekucja

Pismo Naczelnej Prokuratury Wojskowej z dnia 16 IX 1946 roku w sprawie sposobów wykonywania kary śmierci. AIPN

Okólnik Ministra Bezpieczeństwa Publicznego ustalający sposób wykonywania kary śmierci przez rozstrzelanie. AIPN

Protokół wykonania kary śmierci na Danucie Siedzikównie, Gdańsk 28 VIII 1946r. AIPN

Jednym z najstraszniejszych widoków było trzykrotne rozstrzelanie oficera. Dopiero wyszedł z obozu w Oświęcimiu. Włączył się w walkę z komunistami i został aresztowany. Skazano go na śmierć. Kiedy padła pierwsza salwa, okazało się, że wystrzelił tylko jeden karabin. Kula ominęła skazanego. Oficer polecił ponownie nalaadowanie broni. Jednak i tym razem wystrzeliły tylko dwa karabiny. Kule nie zadały śmiertelnych ran. Wtedy oficer nie wytrzymał. Podszedł do leżącego na ziemi, brojącego krwią mężczyzny. Wyciągnął pistolet i strzelił mu w głowę.

Ze wspomnień ks. Jana Skiby, kapelana przy więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu w latach 1946-1948

Ks. Hieronim Lewandowski (1909-1998), w latach 1945-1952 kapelan w więzieniu karnym przy ul. Młynskiej w Poznaniu.

Ks. Józef Węgrzyn ur. 1912, kapelan KBW, towarzyszył skazanym podczas wykonywania kary śmierci w więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu.

Rodzina przy mogile por. Mieczysława Bujaka. Cmentarz Osobowicki, Rok 1952

Antoni Wodyński, ps. „Odyniec”, od 1942 roku w AK, w 1945 roku w Obwodzie Bielski Podlaski został dowódcą drużyny specjalnej (egzekucyjnej) oddziału samoobrony ppor. Teodora Śmiałowskiego „Szumnego”. Walczył z oddziałami operacyjnymi NKWD i UB. Dowódca patrolu w VI Brygadzie Wileńskiej AK, w latach 1946-1948 pełnił funkcję łącznika między dowódcą VI Brygadzie Wileńskiej a Komendą Okręgu Wileńskiego AK. Aresztowany przez UB w Tucholi został zwolniony na mocy amnestii. Kontynuował działalność konspiracyjną, 7 VII 1948 roku został postrzelony w zasadzce zorganizowanej we Wrocławiu przez funkcjonariuszy UB. Mimo agonii był intensywnie przesłuchiwany, zmarł dzień później w poliklinice WUBP we Wrocławiu. Dla zatarcia śladów, jego ciało (jako NN) przekazano do Zakładu Anatomii Prawidłowej Kliniki Uniwersyteckiej. Miejsce pochowania szczątków nieznanе.

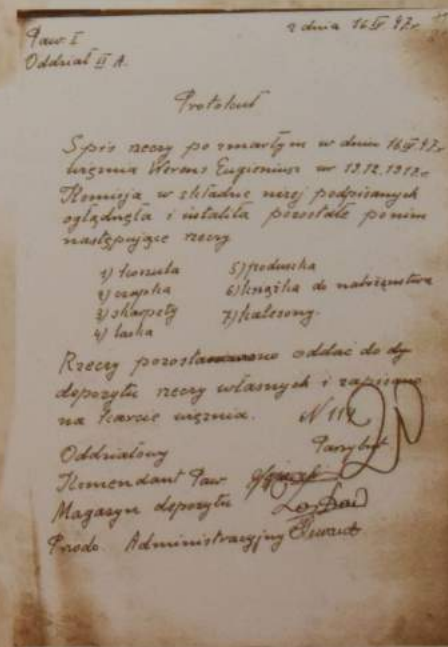

Mieczysław Bujak (1926-1951), ps. „Gryf”. Od XII 1942 roku w AK, jako łącznik i kolporter podziemnej prasy. W czasie Powstania Warszawskiego dowódca drużyny w zgrupowaniu partyzanckim AK „Kampanos”. Trafił do stalagu, uwolniony przez wojska amerykańskie. Do IX 1945 roku był żołnierzem jednostki pancerniej 3. Armii USA. Po powrocie do kraju wstąpił do zgrupowania partyzanckiego WiN kpt. Mariana Bernaciaka „Orlika”, działającego w Inspektoracie Puławy. Po rozwiązaniu oddziału zgłosił się ochotniczo do LWP. W VIII 1950 roku aresztowany przez funkcjonariuszy Głównego Zarządu Informacji MON. Oskarżony o udział w partyzancie, gromadzenie broni i amunicji, działalność szpiegowską. 25 IV 1951 roku skazany przez WSO nr IV na karę śmierci, stracony 30 VIII 1951 roku w więzieniu przy ulicy Kleczkowskiej we Wrocławiu. Pochowany na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu.

Pochówek

Eugeniusz Werens (1917-1947), żołnierz AK, dowódca grupy AK we Wrocławiu, uczestnik kampanii wrześniowej, brał udział w obronie Modlina i Warszawy. Od 1940 w ZWZ, następnie AK. Dowodził oddziałem partyzanckim na Podkarpaciu w okolicach Iwonicza. Po wojnie wyjechał do Wrocławia, gdzie stworzył grupę likwidującą grupy bandyckie podsyżające się pod AK-WiN. Aresztowany w Kielcach w lipcu 1946 roku. Skazany 13 XII 1946 roku przez WSR we Wrocławiu na karę śmierci. Stracony 16 IV 1947 roku w więzieniu przy ulicy Kleczkowskiej we Wrocławiu. Pochowany na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu

Spis rzeczy straconego Eugeniusza Werensa. AIPN

Józef Pojawis ur. 19 VII 1932 r. w wsi Poszusupiec gm. Kadaryszki pow. Suwałki. W okresie od VII 1951 do IV 1952 r. udzielał pomocy dając schronienie i wyżywienie jednemu z patroli oddziału działającego na terenie Suwalszczyzny w latach 1949-1954, dowodzonego przez Piotra Burdyna. 6 IV 1952 r. patrol ten został rozbity w jego gospodarstwie. Aresztowany 7 IV 1952 r., skazany na karę śmierci 3 VI 1952 r. Karę zamieniono na dożywotnie więzienie. Zwolniony warunkowo w 1957 r. Wyrok unieważniono w 1991 r.

Pewnego dnia więźniów zaprowadzono do kina. Po skończonej kronice zapaliło się światło i wywołano kilku z nas. Kazali ogolić się i ostrzyć. Mówią, że za bramę. No myślę, pewnie wysyłają do Sztumu czy w inne miejsce. Pytam oddziałowego gdzie teraz powiozą? On na to:

- Do domu idziesz.

Nie mogłem uwierzyć. A on powtórzył:

- Do domu idziesz chłopie, do domu.

Dopiero później dowiedziałem się, że wystąpił z wnioskiem do głównej prokuratury o warunkowe zwolnienie. Tak naprawdę uwierzyłem dopiero wtedy, gdy moje ubranie oddano do prasowania. Dostałem trochę zarobionych pieniędzy na podróż. Pojechałem do siostry bo po gospodarstwie nie zostało nawet śladu. Reszta została skonfiskowana. Odwiedziłem grób matki. Łza poleciała.

Przez pierwszy tydzień meldowałem się na posterunku, ale potem był spokój. Zaczęliśmy się do pracy w cegielni, kopalem glinę, nawet dobrze płacili. Wiem, że kierownik co jakiś czas pisał o mnie opinię.

Poznałem kobietę, ożeniłem się, dochowałem się wnuków. Wyrok unieważniono, dostałem nawet odszkodowanie ale nic mi nie zwróci tych młodych lat. A moja matka.....?

Wszystko przeszło, minęło. Co czuję po tylu latach? Nic nie czuję. Zapomniało się. Tylko zdrowie odebrane. Zrobiłem się kaleką." Ze wspomnień Józefa Pojawisa.

Na wolności

Legitymacja szkolna Kazimierza Jakimka. AIPN

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna
Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Deklaracja członkowska Związku Więźniów Politycznych Skazanych na Karę Śmierci w okresie Reżimu Komunistycznego, złożona przez Wojciecha Tomczyka. AIPN

TAJNE

WYDZIAŁ "C" KWIO

KARTA 226

Jeżeli przestępstwa dokonany:

a/ przez nielegalną organizację - **WZROST**

b/ przez **SUBIA P. STOLCA A. GOMOLANSKI B. FILIPCKI H.**

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Wzrost 1,70 m
Waga 60 kg
Barwa włosów ciemne
Barwa oczu ciemne
Barwa skóry jasna

Kwestionariusz osobowy Pawła Sosny przygotowany w 1975 r. przez SB w Katowicach. AIPN

Jakub Górski "Jurand", "Jordan", "Dłużynski Michal", ur. 1 IX 1920 r. w Glinnej, pow. Drohiczyn, w woj. wołyńskim. Po wybuchu wojny zaangażował się w prace konspiracyjne u boku ks. ks. Lomackiego i Bohusza z Pińska. Ukwęcał się w oddziałach partyzanckich, z czasem wchodzących w skład 27. Dywizji Wołyńskiej AK. W 1944 r. wstąpił do polskiego oddziału partyzanckiego pod dowództwem inspektora podporządkowanego Armii Czerwonej. Po przejściu frontu w Polskim Batalionie Specjalnym, następnie w WP. 26 VI 1945 r. wraz z dwoma plutonami zdezerterował. Nawigował kontakty organizacyjne z AKO. Pozostawał pod dowództwem inspektora biłostockiego ppłk. Aleksandra Rybnika ps. "Jerzy". Jego oddział walczył od czerwca 1945 r. z jednostkami polsko-sowieckimi na terenie Puszczy Knyszynskiej. Aresztowany 5 VII 1946 r., 30 XI 1946 r. został skazany przez WSR w Białymstoku na karę śmierci, zamienioną na dożywotnie więzienie. Przebywał w więzieniu w Rawiczu i Sztamie. Zwolniony 10 X 1955 r. Inwigilowany, namawiany do współpracy przez SB. Wyrok unieważniono w 1992 r.

Cały czas UB próbowało zwerbować mnie do współpracy. Dzwonili do pracy i kazali przychodzić na spotkania, a to w kawiarni, a to na Rynku Kościuszkim albo w ich zakonspirowanych mieszkaniach. Ktoregoś razu kazali mi pojechać na Ogóły do Świdzieniańskiego, żeby wybać, czy nie ma przypadkiem zamalowanej broni. Jak jeszcze raz kazali mi przyjść na spotkanie na Rynku Kościuszkim to powiedziałem w końcu ubekowi, że ze mnie nie będzie żaden współpracownik, bo jestem prawie głuchy i na tym skończyły się nasze spotkania. Po wyjściu na wolność zaangażowałem się w charakterze instruktora oświaty sanitarnej w Powiatowym Wydziale Zdrowia. Był taki Oleksin zastępca przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej to cały czas nalatywał na mego kierownika, że trzymają tu takiego bandziora i żeby mnie zwolnić. Swego czasu wybrano mnie na przewodniczącego Rady Zakładowej. Próbowałem więc bronić swoich pracowników, ale to nie mogło mi się udać. I ktoś wpadł na pomysł, żeby odznaczyć mnie odznaką związkową, ale była narada, na której był ktoś z KW i powiedział on kategorycznie, że odznaczanie odznaką związkową takich jak bandzior Górski Jakub, który był przecież skazany na karę śmierci, byłoby kompromitacją dla związku zawodowego. A ja nawet nie miałem pojęcia, że przede mną była taka...zawoda" być odznaczonym. Ze wspomnień Jakuba Górskiego

Zostanie pamięć ...

1911	GEN. JERZY STANISŁAW STANISŁAW 1901-1961	GEN. Józef ZELAZKA PRZYBYCZEWSKI 1907-1962	GEN. Józef KASZYKULLAN MACIAR 1910-1962	1911
1914	GEN. ZIGMUNT SOŁDOWSKI 1901-1961	GEN. FELIKS MACIAROWSKI 1907-1962	GEN. CIEPIK MACIARALLA 1910-1962	1914
1917	GEN. ALEKSANDER SZCZEPANOWSKI 1901-1961	GEN. ANTONI OLECHOWICZ BOBORSKI 1907-1962	GEN. GULIJCZAK CIEPLINSKI 1910-1962	1917
1920	WŁADYSLAW MARSZAŁEK 1901-1961	GEN. STANISŁAW KASZUBA 1907-1962	GEN. ADAM MACIAROWSKI 1910-1962	1920

Fragment tablicy pomnika na „Łączce” Cmentarza Powązkowskiego w Warszawie.
Ze zbiorów T. Swata

Pomnik pamięci ofiar terroru komunistycznego Cmentarz Bródnowski w Warszawie.
Ze zbiorów T. Swata

Kościół św. Katarzyny w Warszawie. Fragment pomnika ofiar terroru 1944-1956.
Ze zbiorów T. Swata

Pomnik pamięci więźniów politycznych zamordowanych i zamęczonych w latach 1945-1956 w więzieniu w Płocku.
Ze zbiorów T. Swata

Ryngraf Narodowych Sił Zbrojnych.

Medal wybity z okazji odsłonięcia pomnika na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.

Ściana pamięci ofiar terroru komunistycznego na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu.

Cmentarz przy parafii św. Katarzyny w Warszawie.
Ze zbiorów T. Swata

Chęciny. Pomnik ofiar zbrodni hitlerowskich i stalinowskich.
Ze zbiorów T. Swata

Tablica na pomniku poświęconym straconym w więzieniu mokotowski i pochowanym na „Łączce” Cmentarza Powązkowskiego w Warszawie.
Ze zbiorów T. Swata

Aby nie zapomnieć

W T E K S T
 Inne sprawy
 1. ADAMUS Dwarak s. Piława i Kiszkiety ur. 21.01.1927 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Krakowie dnia 20.01.1951 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano 6.05.1951 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Krakowie nr 10-10777/51
 2. BACONET-KWATKOWSKI Józef s. Józef i Betronowicz ur. 20.02.1934 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Warszawie dnia 20.01.1948 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano dnia 11.02.1949 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Warszawie nr 10-10777/51
 3. BIAŁKI Teodor s. Stanisław i Anny wł. TOGEL Józef ur. 20.05.1920 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Warszawie dnia 20.01.1948 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano dnia 11.02.1949 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Warszawie nr 10-10777/51
 4. BILKUS Stanisław s. Stanisław i Katarzyny ur. 1.01.1920 r./1917 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Warszawie dnia 20.01.1948 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano dnia 11.02.1949 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Warszawie nr 10-10777/51
 5. BILKUS Stanisław Jan s. Stanisław i Doroce ur. 27.04.1924 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Warszawie dnia 20.01.1948 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano dnia 11.02.1949 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Warszawie nr 10-10777/51
 6. BILKUS Stanisław s. Stanisław i Doroce ur. 9.01.1920 r.
 - skazany na karę śmierci przez Wojsk. Sąd Rej. w Warszawie dnia 20.01.1948 r. w art. 4 § 1 k.p., 202 k.k. i 209 k.k., wyrok wykonano dnia 11.02.1949 r.
 - materiały w Sądzie Rejonowym w Warszawie nr 10-10777/51

Popularyzacja wiedzy o najnowszej historii Polski są publikacje i wystawy, przygotowywane przez OBEPI IPN. Powyżej fragment ekspozycji "Skazani na karę śmierci na Dolnym Śląsku w latach 1945-1956".

Źródłem wiedzy o osobach represjonowanych w czasie reżimu komunistycznego są materiały służb specjalnych (t. MBP, MSW, IW, sądownictwa, prokuratury) zgromadzonych w archiwum IPN. Powyżej imienny wykaz osób skazanych na karę śmierci i straconych, przygotowany przez pracowników MSW.

Włodzimierz Pawłowski "Kresowiak", "Myszkowski", "Orełski", ur. 23 I 1911 r. w Zalesiu, pow. Rzeszów. W czasie kampanii wrześniowej dostał się do niewoli niemieckiej, z której zbiegł. Członek Batalionów Chłopskich w pow. Sokół, następnie w AK Obwód Przeworsk. Od VII 1945 r. na Dolnym Śląsku, gdzie wstąpił w szeregi MO, zajmując stanowisko kierownika wykszolenia w szkole podoficerskiej KW MO we Wrocławiu, następnie kierownika wykszolenia w kompanii ochrony Urzędu Wojewódzkiego. Po zwolnieniu ze służby pracował w Zarządzie Wojewódzkim PSL. Po ucieczce Mikołajczyka zaczął się ukrywać, założył organizację Kresowiak (później Rzeczpospolita Polska Walcząca), działająca na terenie kilku powiatów województwa wrocławskiego. Aresztowany 13 X 1951 r., skazany 31 VII 1952 r. przez WSR we Wrocławiu na karę śmierci. Wyrok wykonano 24 IV 1953 r. w więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu. Pochowany na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu. 28 IX 2003 r. miała miejsce ekshumacja szczątków Włodzimierza Pawłowskiego, którego mogiłę ustalono dzięki prowadzonym na terenie cmentarza badaniom georadarem.

